

Luceafărul

JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **23** (654)

Miercuri, 16 iunie, 2004

Suntem învinuiți nu o dată de maniheism. Adică de răspicata opoziție bun-rău, proprie vieții afective, pe care o suspectează fariseii „obiectivității“, ca și cum emoția n-ar sta la baza credinței, a creației și chiar a justiției (nu se vorbește oare de un sentiment al dreptății?). În bună conștiință, cum am putea trăi fără a încerca să despărțim apele de uscat? Firește, cu riscul de-a greși, care e însă mai mic decât cel al unei pudibonde „nepărtiniri“ imposibile, al unei neutralități trucate care nu duce la nimic bun. Falsa nepărtinire nu reprezintă în sine o eroare morală?

gheorghe grigurcu

sami damian

Între rupea uneori discuția cu mine, în zilele când mai stăteam de vorbă, exprimându-și subit regretul că n-am cum să-l înțeleg oricât m-aș strădui (efortul mi-l conceda), șansele mele de a străpunge zidul erau minime. Persistam în greșală, în păcat, din cauza neputinței cu care eram blestemat, de a nu crede. Eram un ins pierdut, fiindcă îmi era sustras reazimul. La aripi spre a decola spre Olimpul cunoașterii nu puteam aspira, văduvit fiind de puterea de a mă închina.

pag. 12-13

convorbiri incomode

*Am fost arestată în noaptea
în care a murit Stalin*

ileana sturdza

literatura lumii

Copiii castanietelor

tom paine

pag. 16-17

la limită

Este bine știută - după Diogene Laertius - istoria cu Thales care, într-o zi rece (mă întreb cât de reci puteau fi zilele pe țărmul Egeei), se încălzea la focul cuptorului dintr-o bucătărie milesiană. Un grup de tineri atenieni, abia sosiți în portul Miletului, cu gândul de a-l cunoaște pe marele - deja celebrul - filosof și de a învăța de la el, apar în ușa bucătăriei, dar, văzându-l acolo, într-o postură modestă și intimă, încearcă să se retragă tăcuți spre a nu-l deranja; Thales îi invită să intre: "Veniți - spune el - și aici zeii sunt prezenți". Întrebarea este: unde zeii, totuși, nu sunt prezenți? Papa Ioan-Paul al II-lea a rostit aceste cuvinte exprimând un gând infinit de trist: "În lumea europeană de azi se trăiește ca și când Dumnezeu nu ar exista". Evident, Dumnezeu nu poate fi recunoscut în sufletele unora dintre oameni, în mințile unor oameni, în actele unor oameni. Leon Bloy nota: "există un singur lucru pe care Dumnezeu însuși trebuie să îl

lipsă - nu poate fi bine ca într-o cultură să fie spații în care zeii să fie cu totul absenți. Literatura română nu face însă o excepție - dimpotrivă, în lungi perioade și mai cu seamă astăzi, o asemenea laicizare a literaturii, extrem de utilă în plan programatic, general, dar negativă atunci când domină întreaga scenă a literelor (sau a unor genuri literare, într-o măsură integrală însă), constituie regula constantă, aproape necontrazisă. Lucrurile nu au stat mereu astfel, sau prezentat adesea chiar în modul exact opus.

Epopoea antică, precum și tragedia - uneori comediile - sunt forme de exprimare a credinței religioase a vremii; ele tratează tema relației dintre muritori și nemuritori. Legăturile dintre unii și alții, în religiile politeiste precrestine, nu sunt însă neaparat ferice. Binele și răul emană aproape simultan din mâna ființelor ce dispun de puteri supraumane - cel puțin în literatură, chiar dacă zeii sunt adorați public pentru binele pe care îl fac oamenilor (vezi Platon, **Fedru**, chipul în care filozoful îl tratează pe Eros ca zeu). Avea să vină apoi epoca lite-

Locul în care zeii nu sunt prezenți?

caius traian dragomir

primească dinafară, pe care nu îl poate crea El însuși, a nemei iubirea care să îi fie dedicată de oameni". Câtă iubire pentru Dumnezeu, câtă recunoaștere a Divinității există în literatura lumii? Dar în literatura română?

Am scris în chip repetat despre deficiența unei culturi în care expresia nobiliară, aristocratică în sens tradițional, lipsește din literatură - cu atât mai mult este cazul să se pună întrebarea ce reprezintă o cultură a cărei literatură nu încorporează sentimentul religios, trăirea în orizontul credinței?

Poezia română nu este lipsită de reflexe credinței noastre creștin-ortodoxe. La Argezi, în poemele sale, se poate citi condiția omului care crede în Dumnezeu, pentru care Dumnezeu există și încă nu într-un mod oarecare, nu este recunoscut din simplă obediență sau în chip neutru, ci prin contradicție, frământare, obsesie, îndepărtare și apropiere succesive. Blaga adoptă o ținută accentuat gnostică în fața problemei religioase. Eșul și studiul cu încărcătură teologică profundă, serioasă, atent elaborată, apare adesea în limba română, ca și jurnalul. Galaction trebuie citat pentru faptul de a-și fi pus cunoașterea sa aleasă a limbii române, în serviciul credinței. Multe alte lucruri de același fel ar putea fi spuse dar, în marea proză românească, nu avem cum găsi elemente suficiente ale trăirii religioase în personaje, în autor, în evenimente morale. Este aceasta o situație rară, sau una condamnată? Și da și nu. Evident, aici nu invoc devoțiunea pentru o religie anumită; nu cred că un ateu, ca să nu mai vorbesc de un om de o altă confesiune decât aceea creștin-ortodoxă, sau pur și simplu creștină, care este și a mea, nu poate fi astăzi, sau în orice altă epocă, un foarte mare scriitor. Vorbim de faptul că la nivelul unei întregi culturi, încă mai mult decât absența expresiei aristocrate, lipsa unei amprente religioase în problematica prozei, oricum ar fi așezată respectiva amprentă, este o gravă

raturii creștine a Evului Mediu; totuși, dacă Graalul este, prin tema sa, o istorie derivând dintr-un fond religios, nivelul credinței, creștină sau necreștină chiar, în **Cântarea Nibelungilor** sau **Tristan și Isolda** este cel puțin fluctuant, dacă nu chiar ne semnificativ.

Cred că, pentru omul de astăzi, în afara elementului transcendent adus, într-o formă explicită, în literatura antică, de prezența unor personaje divine, ca regulă, aproape, de construcție a operelor epice sau dramatice, este extrem de important faptul că, în literatura secolelor XIX și XX, apar autori precum Dostoievski, Tolstoi, Mauriac, Chesterton, Greene, pentru care planul sufletesc profund al personalității este dominant de relația pe care omul o întreține cu Dumnezeu. Este greu de văzut o astfel de legătură în cazul capodoperelor lui Cervantes, Rabelais, Shakespeare, Goethe. Actele oamenilor sunt determinate, în cazul creației ultimilor doi, de tentații demonice (sau de frica în fața capcanelor diabolice - **Hamlet**); în **Faust**, Atoiputernicul deschide și închide acțiunea, dar el este o forță care acționează dinafară asupra lucrurilor și nu drept prezență în sufletul personajului central. Nu mai este nevoie de arătat că scriitorii ultimelor două sute de ani au scris, în majoritatea lor, efectiv ca și când Dumnezeu nu ar exista. Alături de aceștia pot fi menționați și marii scriitori români.

Conflictul, esențial dramei, dar și majorității formelor prozei, are nevoie de rău pentru a se declanșa și dezvolta. Răul nu este deloc greu de aflat în viață, dar nu este simplu de înțeles experiența răului într-o existență aflată sub semnul credinței. Să fie oare literatura o formă a deschiderii omului înspre satanism? Să conducă literatura mai întâi cultura și apoi viața către satanism? O anumită negativitate rezultă din neînțeleapta sau neprețuită abordare în cultură - și cu deosebire în literatură - a problemei răului. Poate că evidentă criză a creației și civilizației prezentului nici nu se manifestă altcum decât sub latura unei consecințe a faptului că mulți, prea mulți, scriu ca și când Dumnezeu nu ar exista sau fac din literatură un spațiu în care zeii nu sunt prezenți.

acolade

Lăsați la vatră

marius tupan

Acum, dacă tot am rămas acasă, în vreme ce în Europa se desfășoară o mare competiție fotbalistică, avem satisfacția să afirmăm că românii sunt neîntrețuți în comentariile sportive, fără de care multe ziare și-ar dimnua tirajele. Sportul rege oferă destule subiecte succulente, de și se spazie gândul, cum ar zice cronicarul, cu cărmuitorii hazoși, năzuroși și simandicoși, încât personajele lui Hašek, Ilf și Petrov ar avea multe de învățat dacă s-ar întrupa vremelnice pe malurile Dâmboviței. Această sursă opulentă a fost vizitată de mulți creatori, emblematică pentru toți rămânând potcoava Giuleștiului, loc de întâlnire a făuritorilor de jargoane, a revoltaților anticomuniști - galeria lui Rapid n-a fost membru de partid! -, a vipurilor și a politicienilor, care speră să-și sporească și să-și conserve capitalul electoral în vremea alegerilor. E adorabil să-i vezi cum cochetează cu microbiștii, cum fac promisiuni și cum îi ascultă smeriți, dând senzația că le stau aproape de inimă și le potențează pulsurile, pentru a preîntâmpina vreun accident vascular. Toate-s feerice aici, mai ales când bate *Realul* feroviar. Ca și în timpul Saturnaliilor, rolurile se inversează, ministrul devine ungător de ace, conducătorul de tren ajunge purtător de cuvânt al regionalei. Dacă nu cumva asistăm la emanciparea unei comunități, egale în drepturi și-n obligații, fără ranguri și atribuții, plasată într-o grădină regăsită, din care lipsesc tentațiile șarpelui și îndemnul Evei. Spațiul schimbărilor seducătoare nu putea fi ocultat de Fănuș Neagu, care, rapidist la origini, apoi, dinamovist, atras printre câini de finul său filosoficos, Cornel Dinu, a reușit să-l pună în umbră pe prozatorul cu același nume, fiindcă jerbele sale lingvistice, expresivitatea frazelor și umorul mustos au încântat mii de cititori-spectatori. Autorul **Îngerului a strigat** rămâne o cotă greu de escaladat în cronică sportivă, chiar dacă Eugen Barbu s-a aruncat în cărți cu tematică sportivă, în care descoperim și un protagonist din apropierea noastră: Gheghe Nicolaescu. Barbu știa bine cum să-și facă reclamă, dacă apăreau **Unsprezece și Tripleta de aur**, **Princepele și Săptămâna nebunilor**. O altă glorie a prozei românești, D.R. Popescu, întreprinde deseori incursiuni în lumea fotbalului, pe care o cunoaște în amănunțime, știind că subiectele acesteia interesează, atâta vreme cât stimulează conflicte și anchete și cât aduc în prim-plan mentalități imprevizibile, ca ale celor mai mulți eroi derepescienți. Succinte, concentrate, caustice, pamfletele lui Theodor Mazilu vizau caracterele sportivilor și combinațiile diriguitorilor acestui sport, astfel că o pastilă mazăliană devenea în epocă mai importantă decât o demonstrație lăbărțată a lui Emanuel Valeriu. În vecinătatea umorului se găsea Ion Băieșu, spirit bonom, care nu reușea niciodată să demobilizeze sau să demoleze o echipă, cuvintele lui fiind mai degrabă bandaje peste rănile inerente ale înfrângerilor. Între cei doi (Mazilu și Băieșu) l-aș poziționa pe Radu Coșău, a cărui ironie, percepută doar de cei rafinați, conferă textului adevărate desfătări intelectuale, pe care le poți pierde dacă nu le înțelegi codul.

Și, pe lângă acești seniori ai cronicii sportive, se insinuează Adrian Păunescu, toboșar al tuturor timpurilor, fiindcă gesturile sale sociale nu-s vreodată gratuite. E greu de spus că ar simpatiza cu o echipă sau alta, când glisează între mai multe, de obicei acelea ce-s în vogă la un moment dat. Pe când se afla pe cai mari, trăgea toate sforile să-l transporte pe Dobrin de la Pitești la Craiova. Apoi, bătea la ușă, deschise deja, pentru a întări rapidității cu fotbaliști vestiți pe la alte echipe ale Capitalei. Ținea morțiș ca numele lui să fie pe toate gradurile și-n toate difuzoarele. O adevărată saga se poate scrie despre el și ca bard sportiv, căci, oriunde s-a implicat, nu și-a cunoscut niciodată limitele, ci și-a văzut, cu o tenacitate demnă de toată nelauda, numai interesele. Zona fotbalului a avut mereu câștigători meritoși, dar și victime ce n-au avut încă răgazul să se reculeagă. Niciodată nu-i prea târziu s-o facă, chiar și acum, când competiția europeană ne-a lăsat la vatră și ne-a obligat să ne lingem rănile.

arina lungu

Dincolo de frontiere

I ntr-o lume a relaxării granițelor de orice fel - politice, culturale, epistemologice -, într-o lume a multiculturalității și interdisciplinarității, într-un cuvânt într-o lume hibridă, așa cum este definită cel mai adesea (post)modernitatea noastră, discuția despre un gen interstițial nu poate fi decât bine-venită. Într-adevăr, dintre multiplele aspecte ale literaturii contemporane, science-fiction-ul pare să reflecte în măsura cea mai mare variatele schimbări prin care trece umanitatea. Să le reflecte și, în același timp, să se numere între factorii responsabili pentru ele.

Însăși titulatura sa „cu cratimă“ („hyphenated identity“, termen impus în spațiul anglo-american) sugerează situarea acestui gen la limita dintre științele umaniste (fiction - literatură, arta cuvântului, bazată pe *fictio*, „imaginație“, „făcătură“) și științele exacte (science - știința, domeniul riguros al rațiunii și al calculului matematic). Iată deci că, încă de la început, literatura științifico-fantastică propune cititorului un paradox, de unde și dificila sa acceptare în rândul genurilor „serioase“ ale canonului. O provocare la care Mircea Naidin încearcă să răspundă în volumul **Literatura Science Fiction**, realizând o analiză pertinentă a originilor extrem de complexe ale acestui fenomen.

cronica literară

Concepută pe baza unui curs susținut la Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai din Cluj, cartea oferă atât amatorilor genului, cât și neinițiatilor o incursiune în istoria acestuia, veche de cel puțin două secole (deși, asupra acestui punct, păreri critice sunt împărțite). Ar fi utilă, poate, în acest moment o explicație în ceea ce privește terminologia folosită de autor, care poate fi calificată drept oscilantă pentru cei care se așteaptă la o lucrare științifică mai mult decât literară. În cuvântul introductiv, autorul consemnează utilizarea, în literatura critică, a unei serii sinonimice destul de bogate pentru desemnarea acestui gen.

În acest context, este oarecum surprinzătoare și insuficient justificată preferința pentru evidentul pleonasm „literatura science fiction“. Cititorilor le rămâne să reflecteze singuri la alternanța dintre substantivul compus englezesc „science fiction“ și traducerea în română, prin adjectivizare, în sintagma „literatură științifico-fantastică“. E de presupus că, prin contaminarea celor două elemente, s-a ajuns la un termen hibrid, fenomen lingvistic, de altfel, destul de frecvent.

Nu aș vrea să se înțeleagă că intenționez să contest în vreun fel erudiția autorului, sau dreptul său de a impune un termen personal în peisajul - destul de arid - al scrierilor de specialitate. Încerc doar să atrag atenția asupra introducerii, oarecum nejustificate, a unei noi licențe semantice, în condițiile în care, după cum se subliniază în mod repetat, există deja o inflație de termeni pentru denumirea aceluiași

concept. Sau, cel puțin, să atrag atenția asupra caracterului neconvincător al explicației oferite în acest sens - deși astfel ignor, la rândul meu, avertismentul introductiv al autorului: „ceea ce mă interesează în primul rând este definirea și explicarea fenomenului în sine, nu exercițiile bizantine de atribuire a numelor și etichetelor“. (p. 9)

Conform declarației auctoriale, cursul s-a bucurat de o receptare entuziastă printre studenții clujeni. Așteptările generate de această afirmație sunt confirmate într-adevăr de discursul limpede, elocvent, dovedind evidente înclinații didactice. Cartea reprezintă, în același timp, un exercițiu retoric - o „pledoarie pentru science fiction“ - și unul critic, cu documentare riguroasă. Miza abordării acestui gen pare să fie convingerea autorului că, în fond, literatura științifico-fantastică este „literatură viitorului“, cum s-ar fi exprimat poate Macedonski, dacă s-ar fi născut cu un veac mai târziu. La începutul secolului trecut, Hugo Gernsback, unul dintre fondatorii fenomenului, își manifesta convingerea că „literatură science fiction (este) un factor important în acțiunea de transformare a lumii în una mai bună...i-ar face pe oameni mai fericiți, le-ar da o înțelegere mai largă a lumii și existenței și i-ar face mai toleranți“ (p. 21).

Astfel de optimism iluminist pare deplasat într-un context politic în care experimentele științifice avangardiste au condus mai degrabă la accentuarea diferențelor dintre oameni decât la depășirea lor. Din definiția lui Gernsback poate fi reținut într-adevăr factorul „transformare“, element caracteristic atât scrierilor de gen, cât și realității culturale care a dus la apariția lor. În mod evident, în epoca actuală, perspectiva cititorilor și a creatorilor este radical diferită, tendință evidentă și în preponderența scrierilor distopice în favoarea celor utopice, care au dominat într-o anumită măsură epoca de început. Importantă este însă capacitatea textelor science fiction de a reflecta caracteristicile specifice conștiinței omului modern și de a se impune, în consecință, ca un fenomen cultural definitoriu pentru o anumită etapă istorică.

Din această perspectivă își pot găsi justificarea variatele teorii cu privire la originea fenomenului. Mircea Naidin subliniază contribuția relativ egală a pionierilor genului la dezvoltarea gustului publicului și la impunerea liniilor generale pentru evoluția sa ulterioară. Astfel, nașterea fenomenului SF este, cel mai adesea, pusă în legătură cu romanul gotic rafinat, în direcții diferite, de E.A. Poe și Mary Shelley, sau cu istoriile „pseudo-științifice“, riguros documentate, ale lui Jules Verne și, mai târziu, H.G. Wells. O altă ipoteză are în vedere efortul întreprins de Hugo Gernsback pentru caracterizarea teoretică și impunerea scrierilor de acest tip în peisajul publicistic american. Elementul comun al acestor teorii îl reprezintă ideea că science-fiction-ul presupune un tip specific de receptare, marcat de o nouă atitudine în fața universului - aceea de „uimire“ (sense of wonder) și insolitare (enstrangement).

În mod incontestabil, originea acestei atitudini epistemologice poate fi identificată în scrierile antichității greco-latine, nu mai departe de, să spunem, **Metamorfozele** lui Ovidiu, care subliniază tocmai caracterul uimitor („mirabilis“) al universului. Poate

„John și-a dorit întotdeauna o fată care să asculte împreună cu el concerte de vioară, căreia să-i placă să facă dragoste dimineața și care să fie gata să umble cinci kilometri doar ca să vadă un răsărit de soare. El nu are cum să știe dacă toate aceste lucruri sunt adevărate în ceea ce o privește pe Mary. Dar nici nu are cum să știe că ele nu sunt adevărate și poate... cine știe? Astfel că și-o imaginează așa cum i-ar plăcea lui să fie: când va face dragoste cu ea va fi așa, când vor face plajă va fi altfel, iar restul întâlnirii și poate restul anului sau chiar restul vieții și-l vor petrece potrivit realității la ipotezele pe care și le-au făcut. Această potrivire nu este - și nu poate niciodată fi - perfectă. Dar, atâta timp cât cei doi nu sunt prea discordanți, iubirea rămâne.“

La fel s-a întâmplat cu mine și literatura science fiction. Merită, oare, să-ți consumi viața scriind science fiction? Sigur că da. Însă nu iubești pe cineva pentru că te răsplătește. Acel cineva te răsplătește pentru că îl iubești.“ (Frederik Pohl; p.15)

tocmai de aici tendința, semnalată de Mircea Naidin, ca unii critici să echivaleze începuturile science-fiction-ului cu nașterea

literaturii propriu-zise. Pe de altă parte, ceea ce conferă specificitate dezvoltării moderne a fenomenului este îmbinarea unei documentări științifice riguroase cu abordarea realistă a unor probleme etice legate de progresul tehnico-științific. Imaginația este, în consecință, dublată de critica realistă a mediului social contemporan.

De altfel, însuși caracterul volatil al science-fiction-ului justifică încadrarea sa între fenomenele definitorii epocii contemporane. Departate de a soluționa misterul, cartea lui Mircea Naidin se menține în tradiția încetănită a genului analizat, propunând o serie de întrebări mai degrabă decât o serie de răspunsuri - ceea ce, în fond, reprezintă o calitate fundamentală a oricărui curs universitar și, prin extensie, a oricărei dezbateri culturale. În fond, în lumea proteică a SF-ului, ultima frontieră nu a fost încă inventată...

Portret de grup cu magnifici (I)

(manualul alternativ de literatură)

**bogdan-alexandru
ștefănescu**

Am în față o carte mare: fără nici un pic de exagerare, pot să spun cu mâna pe inimă că **Manualul de literatură** va însemna ceva în peisajul destul de confuz al literelor post-decembriste. Este o carte mare din toate punctele de vedere, începând chiar de la faptul că însumează aproape 700 de pagini. În al doilea rând, privit cu atenție, gestul realizării acestei cărți este unul *cultural* și ține chiar de o politică a literaturii.

A scrie despre literatura română de după 1989 poate fi deocamdată, pentru critic, un gest suicidal. Demersul se aseamnă cu acela al unui explorator care pătrunde pentru prima dată într-o junglă neumblată: fiecare lovitură de macetă instituie viitoare drumuri, fiecare plantă retezată dispare

pentru multă vreme), figurile unor poeți încă neacceptați de establishment-ul literar actual. Cești poeți nu seamănă deloc cu cei dinaintea lor, iar între ei seamănă doar atât cât să configureze o familie spirituală. Cei șapte magnifici ai poeziei românești (secondați de al șaptelea magnific, ceva mai greoi decât ei) au plecat - fiecare pe cont propriu - într-o expediție de descoperire a unei noi sensibilități. Și au și descoperit-o. Dar lumea (literară) încă nu este la curent cu noutățile.

De aceea, îi rog pe cititori să ia în considerare prefața aceasta ca pe o știre apărută într-un ziar: „Șase poeți români, Daniel Bănuțescu, Mihail Gălățanu, Ioan Es. Pop, Cristian Popescu, Nicolae Țone și Lucian Vasilescu, au descoperit (avându-l ca martor pe Alex. Ștefănescu) o nouă sensibilitate.

Deși mai exact ar fi să scriu: au redescoperit sensibilitatea.”

Mi se pare crucial pentru radiografierea gestului critic să înțelegem exact implicațiile aceluia fragment din prefața lui Alex. Ștefănescu: în primul rând, se „clasicizează” o generație, lovitură fiind mai mult sau mai puțin subtil aplicată optzecismului. Se schimbă garda, cu alte cuvinte... Lucrul acesta nu e făcut însă la întâmplare, ci sub oblăduirea unui critic foarte important, cu greutate, și cu atuu „redescoperirii sensibilității”. Demersul mi se pare asemănător impunerii generației 60 în poezie. Optzecismul devine astfel confin proletcultismului (din punctul de vedere al „sensibilității”), iar nouăzecismul urmează exact traseul „noii lirici”: are parte de sprijinul unor critici de marcă, apoi se impune iremediabil publicului (nouăzeciștii sunt, vreți, nu vreți, foarte iubiți de publicul larg cititor de poezie - dacă putem vorbi de un public larg...).

Cartea în sine mi se pare excelentă, atât ca realizare „palpabilă”, cât și din punctul de vedere al conținutului: fiecare din cei șase magnifici are parte de o antologie proprie de texte, de dimensiuni considerabile, de aparat critic, cât și de o scurtă autobiografie. Totul în stilul aparent jucăuș și grav al acestei generații: nouăzecismul a predat o lecție importantă literaturii noastre - se poate vorbi cu gravitate despre lucrurile mici, la fel de bine cum se poate glumi cu moartea. „Aici viața se bea și moartea se uită”, sau, cum spune Dan Silviu Boerescu, cel mai frumos vers din literatura română.

„1971. Începe să scrie poezie. Prima lui poezie e scrisă pentru mama sa. Fiul dăruiește poezia mamei cu prilejul Zilei Femeii, 8 martie. Poezia este transcrisă și așezată, ca din întâmplare, pe masa din

bucătărie. Când mama se întoarce de la serviciu, intră, în primul rând, în bucătărie. Fiul își face de lucru în holișorul din apropiere, lustruind pantofii familiei. Simte un amestec năprasnic de fâstâceală și de fericire, simțământ despre care va afla mai târziu că este numit, de către oamenii învățați, emoție.

- *Lovitura de stat a lui Idi Amin în Uganda.*

- *Jean Paul Sartre: Idiutul familiei*

- *Intrarea trupelor S.U.A. în Laos*

- *Kissinger la Pekin*”

Cam așa începe evoluția literară a lui... Daniel Bănuțescu, primul dintre cei șase magnifici păstoriți în această carte de Alex. Ștefănescu. Dar portretul său ar fi incomplet dacă n-ar exista ingenioasa idee ca fiecare dintre protegoniști să fie caracterizat de ceilalți cinci, lucru ce iscă adevărate mici proze: „Daniel Bănuțescu umblă, dintr-un motiv de neelucidat, doar în vârful picioarelor. Când vine nu îl poți auzi, nici când pleacă. De când îl știu, nu l-am auzit niciodată pe Daniel Bănuțescu. Abia după ce pleca, fără de zgomot, găseam pe tunelul de aer pe care umblase cuvintele trecerii sale. „Cele trei șanse ale literaturii române sunt: poetul Daniel Bănuțescu, prozatorul Daniel Bănuțescu și dramaturgul Daniel Bănuțescu” - este formula magică pe care, rostind-o, capeti dezlegare de a umbla prin labirintul de aer și poți citi cuvintele trecerii sale. Cei mai mulți ezită încă să rostească formula și i-au citi doar cărțile. Farmecul întreg al autorului înseamnă însă mai mult decât atât: textele lui Bănuțescu sapă tunele prin aer, iar în grotlele unde face popas, cei care vor căuta vor găsi, în fiecare, cuvinte

chiar din memoria naturii, iar cărările astfel croite cu greu mai pot fi înlocuite. Vă amintiți **Călăuza**? Acea inventare și fabuloasă intuire a drumului „cel bun” se aseamnă cu ceea ce face Alex Ștefănescu în **Manualul de literatură**... Este un gest bine calculat, până la ultimul amănunt: în primul rând, cei șapte magnifici aparțin exclusiv nouăzecismului (discutarea unei eventuale selecții „forțate” prefer să o las pentru episodul următor), iar adunarea lor sub mantaua aceluia pseudo-manual nu e altceva decât „o facere de canon” (care, nu-i așa?, nu se discută...)

„Am prezentat până aici șase magnifici ai poeziei românești din noul val. Dar al șaptelea? Unde este al șaptelea? De ce se intitulează prefața **Cei șapte magnifici**? Numai pentru a imita titlul unui cunoscut film american (într-o primă versiune, japonez)? Al șaptelea magnific este criticul literar care a scris despre cei șase. I-a trebuit curaj - curajul unui pistolar din vestul sălbatic - acestui critic ca să aducă în prim plan, fie și temporar (deși el speră că

cronica literară

cât pentru încă o carte. Pe care Bănuțescu o va scrie, apoi se va îndepărta, în vârful picioarelor. Și tot așa, mai departe. Galeriile Bănuțescu vor căpăta, atunci când timpul le va fi șlefuit îndeajuns, strălucirea Galeriilor Lafayette, unde lume multă și bună își va face cumpărăturile literare (inițiatii nu vor rata cu nici un chip raionul La paradisul Femeilor). (Lucian Vasilescu)

A face o cronică despre această carte îmi pare acum o întreprindere la fel de riscantă ca a o alcătui: trebuie să te decizi dacă vorbești despre textele antologate, sau dacă analizezi importanța ei culturală, cum am fost eu tentat să fac. De aceea, în eventualele episoade următoare, o să am plăcerea de a degusta acest „pachet” nouăzecist en detail... Sincer să fiu, cronică ideală ar fi o nouă antologie, alcătuită din decupaje. Dar, până atunci, vă lăsăm pe muzica lui Daniel Bănuțescu, primul magnific, în ordine alfabetică:

„Într-o țară ciudată în care nu știu nimic și nu știi nimic...”

Sub o boltă a regelui Tao, în care nimic nu trebuie să știi.

Ci doar cum se cuvine a vrea...

Prințesa Jagad-zoni își scutură scrumul ei de duhuri peste mine.

Iar pe tine te întreabă: Unde duci tu să distrezi viața ta?”

În anticamera romanului

Titlul cărții - **Păpușa de rumeguș** - publicată de scriitorul maramureșean Ștefan Jurcă, la începutul anului 2004, este derutant. Căci, în principiu, păpușile - și mai ales cele de rumeguș - aparțin lumii inocente a copilăriei, iar cartea cu titlul de mai sus, una de proză scurtă, este adresată celor maturi, de obicei perverși, care îi pot decoda și interpreta mesajul umanist. Deși există scriitori - mai ales poeți -, care își realizează și își lansează pe piața literară creațiile chiar și fără a le atribui vreun titlu, în mod normal, acesta este necesar și el ar trebui să fie în acord cu opera, iar dacă se poate chiar să-i sugereze, sintetic, conținutul. **Ciocoi vechi și noi. Răscoala, Craii de Curtea Veche. Război și pace. Mizerabilii, Primarul din Casterbridge. Corbul**, de exemplu, sunt numai câteva din infinitele modele, luate la întâmplare, care confirmă așertiunea de mai sus. Desigur că, în final, înainte de toate, importantă este valoarea operei. Și **Păpușa de rumeguș** este o carte valoroasă, ea conținând nu mai puțin de 22 de proze scurte, fiecare unicat în felul ei, toate având în comun stilul, logica realizării, construcția epică, suspansul și îmbinarea armonioasă dintre realitate și ficțiune, de multe ori, prima substituind-o pe cea de a doua și invers, astfel încât cele două planuri nu se pot separa unele de altele. Aceste elemente comune permit ca tot volumul să poată fi definit, analizat și interpretat ca o singură operă în sine, așa cum vom face mai jos.

Dacă ne referim, de exemplu, la **Ploaia cu bulbuci** (p. 91), o proză ce pare a se identifica parțial cu unele etape din viața autorului, ea confirmă întocmai cele de mai sus, căci aici se întâlnesc scene din lumea reală, habitaturi și areale existente în care este plasată acțiunea, cât și elemente de ficțiune rupte parcă din cotidian, pe care autorul le intercalează cu cele reale. Spre a mări verosimilitatea și interesul diegezei. În povestire sunt amintite, printre altele, nume adevărate de profesori: Gh. Buzdugan, Micioși, George Bălan etc.; de scriitori: Eminescu, Blaga, Bacovia, M. Preda, Fănuș Neagu, Beniuc etc., de generali: De Gaulle, Mociulsschi etc., cât și nume fictive: Junea Dorin (alias autorul?), Iulian Mânduță (poet), Seminteanu (poet), Grigore Jiroveanu (critic) etc., sau nume fictive de localități: Daniș, Ciunteni, Tărțișoara, Baros etc. Toți cei de mai sus sunt implicați, mai mult sau mai puțin, în trama prozei care, într-un fel, se reduce la niște relații aleatorii între ei și personajul principal, Junea Dorin, totul petrecându-se la timpul prezent sau la trecut, cu puține referiri la viitor.

Proza lui Ștefan Jurcă, însoțită tot timpul de ironie, sarcasm și ludic, insinuate în toată construcția ei, creează viață, tipuri umane, narează evenimente, întâmplări, stări de fapt, te duce în trecut, te aduce din nou la actualitate, toate acestea constituind o existență paralelă și identică mereu, până la suprapunere, cu realitatea, cu viața însăși. În toate prozele sale de aici autorul face incursiuni și trimiteri incitante la viața cea de toate zilele, inclusiv la viața intimă, dar și la istorie, geografie, morală și, mai ales, la literatură din care exemplifică și citează copios. Este aici multă mișcare, acțiune, schimbări de situații, reintrare în normalitate, noi cadre epice care țin trează, în permanență, atenția cititorului.

În multe proze apare, ca un leitmotiv, ca element de destindere și de rupere a monoto-

niei, ori a cursului lucrurilor, sticla sau paharul cu vodcă, neapărat vodcă, rareori înlocuit cu bere, exclus alte țării, pentru a mări buna dispoziție și a uita de necazurile vieții cotidiene. Atunci, când bea, toată lumea se simte bine, e veselă, atmosfera se înfierbântă, dar niciodată nu ia foc. Deși multe personaje apar numai episodice și dispar fără nici o urmă și fără nici un ecou, acțiunea nu are de suferit, din contră, aceasta întregind-o.

Freudian și postfreudian convins (excepând complexul lui Oedip), Ștefan Jurcă folosește psihanaliza pentru a explica sau a sugera numai justificarea anumitor porniri neobișnuite pe care el le prezintă ca normale. Totuși, psihanaliza nu se poate aplica tututor prozelor din carte și ea nu poate explica integral comportamentul personajelor.

O deosebită sensibilitate a autorului față de „lumea celor ce nu cuvântă“ și o cunoaștere minuțioasă a acestei lumi este ilustrată în două proze consecutive: **Exemplarul din vitrină** și **Prințul de Mohair**. Prima are elemente emoționante similare cu cele din **Puiul lui I.A. Brătescu-Voinești** sau, extrapolând, chiar cu **Moartea căprioarei** a lui N. Labiș, emoționând și inspirând milă și compasiune pentru o pasăre rănită și părăsită, deosebindu-se totuși de schița model prin aceea că sfârșitul este cu *happy-end*. „Prințul de Mohair“, „un strănut de tigr“, cum îi spune autorul, este o felină care, prin prezența și purtarea ei calină, face fericită o întreagă familie, fiind întotdeauna mobilul destinderii domestice.

Surprinzătoare coerența, logica expunerilor și afabulațiilor din această carte a unui scriitor care în lucrările anterioare se remarca chiar prin incongruența exprimării.

Păpușa de rumeguș, a doua carte de proză scurtă a lui Ștefan Jurcă, confirmă evoluția notabilă pe care o înregistrează scrisul acestuia, etalând o tehnică narativă specifică unde, în puține fraze, concentrează epicul suficient unui întreg roman. Ea îl plasează pe autor în anticamera unui mult așteptat roman.

(ion m. mihai)

Turnul onoarei

Este vorba despre o ediție de autor apărută în acest an (2004) la Editura Vinea, configurând semnificativ și pregnant - după 35 de ani de la publicarea primului volum de versuri (**Repaose**, 1969) - imaginea unui poet reprezentativ al generației '70. Ion Murgeanu, cel despre care G. Călinescu scria în „Cronica optimistului“ la începutul deceniului șapte al secolului trecut că „are o inspirație năvalnică și uneori solemn exaltată“ a rupt, mai apoi, aceste „zăgazuri“ lirice prezumate la început de drum. Așa cum sublinia în Prefață redactorul de carte - poetul Miron Blaga - „radicalizarea poeziei lui Ion Murgeanu se produce odată cu apariția **Poemelor europene** (1980), una dintre cele mai carajoase și dramatice cărți apărute în «epoca de aur», în care zbaterile, încrâncenările, traumatismele, erorile și ororile deschid porțile revoltei“ (...). Acest poet se arată a fi, într-adevăr, un iconoclast și-un rebel al evanescențelor provocatoare, alternând cu dezmeticiri aparent retorice, incastrând zvâcoliri de fiară emotivă în vers, pe fondul unor replieri contorsionate și telurice, sub semnul unor interogații neconcesive: „Întuneric și marmură crimă lectura ce-o schimbăm/ De multă vreme e-un plictis/(...) Încerc să-ncurc acela e un Turn pe care se cațără/ Maimuțele

fierbinți/ (...) De pași e marmura scuipată și de-o larmă de pași/ aș vrea să-mi scrii pe/ Marmură/ Se mai găsește Turnul Inocenților în paradis?“ (**Marmură**). Ion Murgeanu a exercitat și sonetul, încercând să-și autopersifleze laconismul zvâcnind între limite, în aproximări ce refuză alura ambiguităților istovite, dar cu propensiuni de rezonanțe mitico-mistice (**Grădina raiurilor**). Adevăratul, profundul și dezlanțuitul poet Ion Murgeanu se arată a fi, însă, în imnuri și elegii. Aici, în năvalnice ritmuri alexandrine, el impresionează prin constructe geometrizate piramidale și stilizate volumetric, prin artificiile unei retorici somptuoase, ce nu-i străină de fiorii unei metafizici aflate în perpetuă expansiune. Poemul cunoaște, în desfășurarea lui, mai mult ascensională decât profundică, nu puține dizlocări aproape seismice, în care elementele naturii se întrepătrund cu cele ale memoriei și istoriei, dar și ale intensității trăirilor, împungând parcă, amenințător, epiderma cuvintelor: „Pe-aici fu război Darius Alexandru sau Cezar câtă risipă/ de viermi din trupurile lor! Un singur dor aține/ Universul țărâna le desfată chipul și umbra Imnului/ Ajunsă la amiază dă fiiință firii răsfățul vegetației/ Un flux al apelor de iarbă bate-n auz înaintând/ Cu pași mărunți peste pustia celor morți vibrează/ În urechile de ceară pline ale celor răpuși aici în amurg/ (...) Iar dacă astăzi sunt în câmp sorbind lumină ca un zeu/ Nu mă înființez aici pe mine din coaja trunchiului/ Sau din coroana arborelui în binom cu Omul Dumnezeu/ Căci totul fu mai dinainte-nființat în sine! Iar acest/ schelet depune mărturie searbădă că oasele ce mă

galaxia cărților

susțin/ se vor topi sporind curând și ele/ răcoarea nopții și alcătuirea zilei!“ (**Al șaptelea Imn**). Lui Ion Murgeanu îi place să dedice poeme unor confrați de-ai săi, dar acestea nu sunt mai niciodată sleite de vreun efort encomiastic, care să le diminueze substanța, fiind ușor decelabile nunațe ceremonios-parodice. Iată, de pildă, unul adresat unei poete cu care Ion Murgeanu are unele afinități (s)elective, Angela Marinescu: „Lovește-mi creierul cu varga ca pe o viperă!/ Din el va țâșni un jet de fiere albastră/ un gheizer negru se va topi la piciorul muntelui/ acolo unde iarna fată ursoaica albă a înfrângerii/ un smoc de ghințură uscată fiera pământului/ i se va pune fiarei în găstră chiar de mâna mea!“ (**Varga**). La sărbătoarea acestei ediții de autor, Ion Murgeanu își intitulează postfața „Alesul nimănu“, aruncând o privire mai mult sceptică decât senină, în adâncul izvorului înzestrării sale poetice, dar amintind totuși spusele unui „domn din Veneția“: „Sunteți poate ultimul poet ce se mai adăpostește încă sub o cascadă de cuvinte. Există în aceste poeme o lene ciudată de genialitate (?! - n.m.). Un mod de a aștepta viața să vină la dumneavoastră. Nu faceți nici un efort să o întâmpinați. Și acesta e farmecul dumneavoastră. Nu selectați. Însă viața v-a și selectat dinainte. Sunteți un ales“. Personal, aș fi curios, de pildă, ce zice un Gh. Grigurcu, cel care versifică în mod autocritic, cum ar zice Corina Sandu. De ce nu l-am crede, la urma urmei, măcar în linii mari pe „venețian“? Pentru că, dezinteresat fiind, deci nemănuitor de vreo „centrifugă“ a orgoliilor aflate în surdă competiție, nu poate fi suspectat de nesinceritate. În ce ne privește, îi dăm dreptate „venețianului“, în proporție de 68 la sută.

(alexandru sfârlea)

Am evocat, deunăzi, unele situații din trecutul meu destul de adânc de cumpărător de cărți în mai multe regimuri politice, dar și pe mai multe paliere ale realității comerțului de acest gen. Am intrat și cumpărat în mari și somptuoase librării, dar și în barăci și dughene aflate în locuri virane, în dulapuri, chiar prin zonele centrale ale Bucureștilor am frecventat Casa Anticariilor (născută în spatele Vamei Poștelor din inițiativa lui N. Iorga), dar și unele stabilimente de lux, de felul celui de la parterul Palatului Bibliotecii Fundației „Carol I”, am trecut pe lângă vitrina lui Hassefer, pe care l-am crezut un domn, când în realitate titlul de pe firmă însemna în ebraica veche „carte”. În timpul comunismului am cunoscut cel puțin o duzină de anticari clandestini, activând cel puțin un sfert de secol, alții lichidându-și la plecarea din țară stocurile disponibile.

Multe din cărțile mele evocă momente de oarecare interes sentimental, pe care le-am păstrat pentru mine, arareori fiind de o semnificație mai generală. Acuma nu mai cumpăr cărți decât pentru informația curentă și pentru necesitățile mele de scrib (deși, de multe ori articolul ce rezultă pentru cititori din această fericită întâlnire nu mi-e plătit cu cât am dat eu pe carte). Există cel puțin o sută de titluri pe lângă care trec fără a mi le apropria, dintre care cel puțin o zecime îmi sunt obligatoriu necesare (bariera fiind cele 2-3 milioane lei de care nu dispun).

Până la a ajunge la acea aventură a omului printre capodopere (după definiția anatole-franciană a criticii) am efectuat aventura vân-

Cum e târgul și scriitorul (II)

alexandru george

ar fi exclus să-mi fi catalizat vocația de autor de proze de un gen apropiat, eu care mi-am făcut debutul în 1969.

Cu câțiva ani înainte de acest „succes”, am încercat să-mi valorific o veche traducere din Villiers de l'Isle-Adam și, în fața eșecului, m-a bătut gândul să ofer una din ciudatul autor american. N-am făcut nici o tentativă serioasă, vreo propunere și nici măcar nu am tradus vreo frază din el. (Am aflat din prefața ediției succinte de față că o amplă selecție a văzut lumina tiparului iscălită de Frida Papadache în 1974 la Cartea Românească.) Eu nu posed decât o culegere tradusă în limba franceză pe care însă de prea puține ori am recitit-o mai recent.

Dar asta mă duce, cu firul povestirii, la Villiers, una dintre cele mai ciudate întâlniri cu vreun scriitor în întreaga mea viață și totul pornește prin 1951 când, la un ultim anticar semi-clandestin (o specie vânată strașnic de comuniști) cu o tarabă în fața Cișmigiuului am văzut seria incompletă a **Operelor** sale, apărută la Mercure de France. Din cele 11 volume lipsea primul cu poeziile și ultimul. Am ezitat să le cumpăr, dar M. Ivănescu, prietenul și tovarășul meu de plimbare, le-a luat el.

În decursul timpului am citit și răscitit aceste volume, abia foarte târziu ajungând să intru în posesia câtorva. Și, poate că datorită lipsei pe care-o resimțeam am întreprins o acțiune pe care nici azi nu mi-o pot explica: m-am apucat să traduc selectiv o serie din nuvelistica lui, grupând rezultatul sub titlul care a rămas până astăzi: **Povestiri scurte și insolite**. Am reușit s-o fac să apară în 1973 și e prima mea operă de sertar, cea mai veche, dar și de dinainte de orice altă scriere a mea literară. Căci umbra lui Villiers de l'Isle-Adam m-a urmărit, s-ar zice; cartea lui în românește avea să reapară în Biblioteca pentru toți (1980), apoi o altă reeditare la Cartea Românească, în 1990 și, în fine, la Polirom. Iași. În 2003. Tirajul ei, din capul locului „de masă” însumează un număr de exemplare care face din numele meu unul în primul rând atașat cu al scriitorului francez!

Încurajat de acest succes (pe care, de-

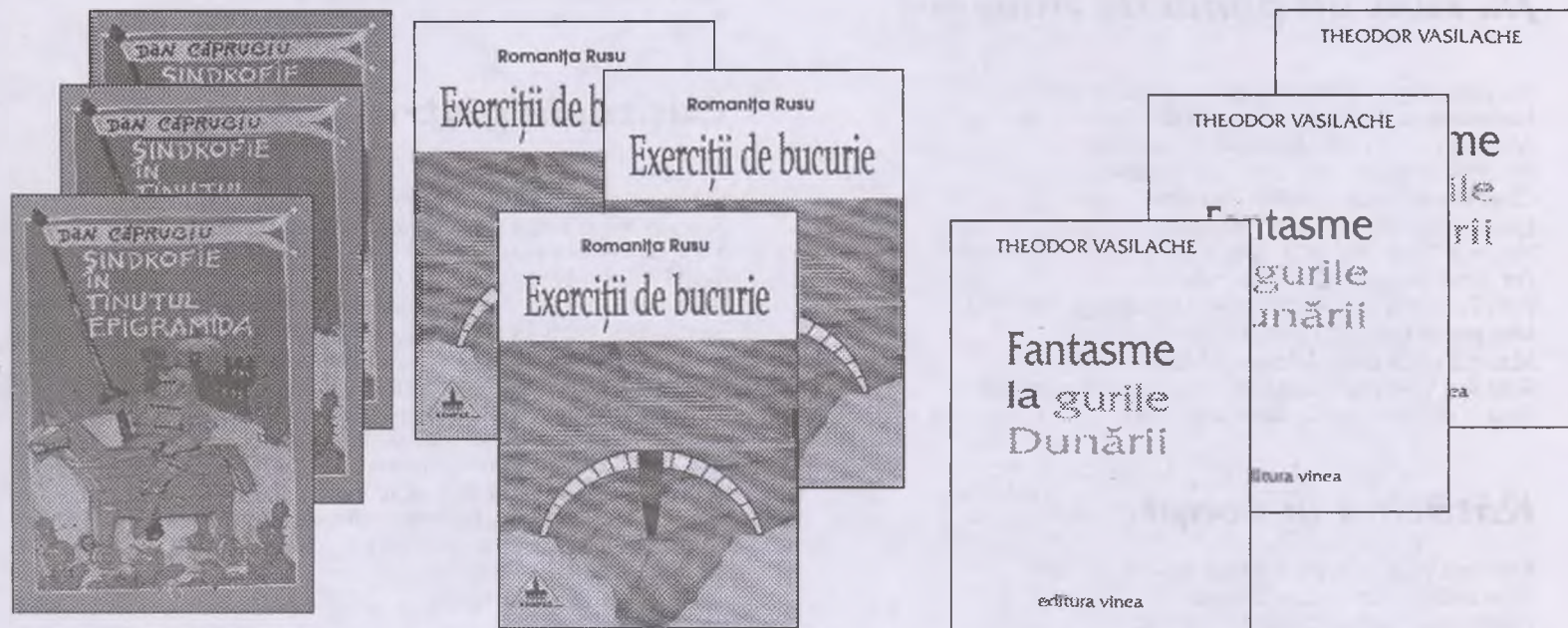
drept, l-am observat doar eu în toată lumea literară) am întreprins un studiu în regulă, ținând la o monografie pe care n-am putut-o duce la capăt deoarece mie nu mi s-a îngăduit să plec în Franța decât la 51 de ani, iar apoi deloc până la căderea comunismului, în timp ce confrății mei disidenți și campionii curajului cu aprobare de la Poliție se vânturau prin toată Europa, ba îndrăzneau a se aventura și în excursii plătite de stat cel puțin transatlantice!

Revenind la situația mea mai nouă, de cititor și cumpărător de cărți care uneori și le contemplă și achiziționează chiar pe ale sale, să spun că această ultimă operație nu e chiar o prea proastă afacere: la târguri orice produs e mai ieftin și uneori descoperi și cărți mai vechi pe care n-ai avea unde să le mai găsești (librăriile noastre actuale, dar nici editurile care ar trebui să le fie conexe, nu mai posedă vaste depozite din care să le ofere la intervale calculate, căci așa făceau înainte casele editoriale solide, cu pretenții; o carte care nu-și epuiza rapid tirajul nu era considerată un insucces. Ele aveau un set de cărți ușor vandabile și altele pentru prestigiul firmei, care cu timpul se consumau și ele la cererea cititorilor; anul acesta nu am văzut la marea Târg stocuri de cărți la lichidare și n-am înțeles de ce într-o intervenție televizată Mircea-Horia Simionescu a salutat cu bucurie această absență).

Celor care consideră că vânzarea e o cădere în trivial, prioritate trebuind să aibă vitrinele fixe, cristalele și expunerea, le amintesc de una din vechile mele întâmplări: mi-am cumpărat prin 1947 **Craii de Curtea Veche** de Mateiu I. Caragiale de la una din banalele librării din cartierul meu în ediția princeps apărută la Cartea Românească în 1929 și laureată cu Premiul Societății Scriitorilor Români. Această carte, cu desfacere așa de dificilă, este socotită azi de unii cel mai bun roman românesc.

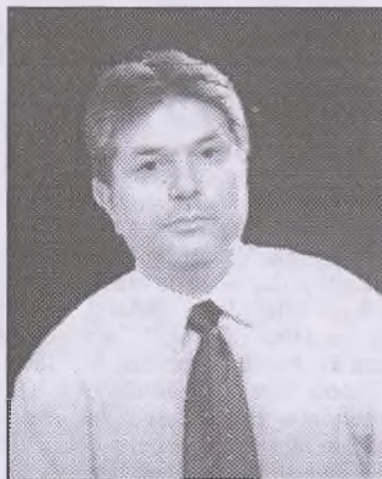
opinii

torului de la o prăvălie de cărți la alta, alături, dar și în concurență cu alții, mânați de aceleași scopuri. La ultimul Târg am am cumpărat câteva piese, dar în primul rând pentru câțiva prieteni mai sedentari și mai nepricepuți, dar am luat și una cel puțin stranie (caracterizare dublu justificată) doar pentru sufletul meu: cele două povestiri insolite ale lui Ambrose Bierce pe care Editura Paralela 45 le oferă în traducerea doamnei Irina Petraș: **The Boarded Window** și **The Damned Thing**, ediție bilingvă nu știu cui adresată și de ce rezumată la aste două scurte texte. E vorba de un autor obscur, mai mult de bizarerii și schițe senzaționale uneori mergând până la fantastic, pe care eu îl citisem în tinerețe sporadic, așa că n-

Step by step

Exact în clipa asta sună telefonul, dar nu răspund
Poate fi și mama din groapă, poa'
Să fie fratele din Kentucky, poa' să fie oricine
Sunt furios pentru că nu mai știu cum să încep un poem,
Cum să găsec un cuvânt care să declanșeze totul.
Altădată era un foc, o izbucnire de artificii,
Dar acum mă mulțumesc cu câteva scintilații.
Îmi amintesc când eram lup tânăr
Prindeam femeia, smulgeam hainele de pe ea,
O pătrundeam și urlam de plăcere
Era ceva mistuitor, simțeam că explodează totul în mine
Îmi înfigeam ghearele în carnea ei
Și ea striga: e bine, e bine!
Acum am obosit; uneori nu știu cum să încep un poem
Ea se dezbracă singură și, *step by step*,
Se așază lângă mine.

mircea florin șandru

Un pumn de analgezice

Cu un pumn de analgezice poți să călătorești
În adâncul altei lumi, unde nu-ți mai simți trupul
Și barbituricele te pot face să visezi
O grădină înstelată, pe marginea unui lac
Unde lotusul înflorește ca o aripă de flamingo,
Iar drogurile (heroina, hașișul, cocaina, opiumul, extazy)
Te pot trimite în Paradis
Să rămâi pentru totdeauna, nemișcat, sub copacii înfloriți,
De care atârnă nefericitele suflete.
Dar nu încerc. Iau doar o aspirină
Și rămân pe acest țărâm, cu tălpile înfipte în nisip
Mângâiat de ghearele păsărilor.

Să punem dinamită

Să punem dinamită sub templul marelui Moloch,
Să nu rămână piatră peste piatră. Prea multă
Suferința aduce acest zeu antropofag,
Acest idol care vrea neconținut jertfe.
Să punem dinamita la temelie orașului murdar,
Gângav, năucitor, alcătuit fără nici o noimă,
Să-l radem cu buldozerele, cu tancurile,
Să folosim tehnica exploziei și imploziei
Să dărâmăm fiecare casă, fiecare bloc
Din acest oraș tâmp, construit alandala
Să folosim bombe, proiectile, focoase cu napalm
Totul să se prefacă în cenușă. Căci mai cumplit
Decât Sodoma și Gomora e acest hybris demential
Să-l radem, să ieșim cu plugurile, să semănăm iarbă
Nici amintirea lui să nu mai rămână.

Nu sunt un pumn de rumeguș

Nu sunt un pumn de rumeguș, cenușă
Înghesuită în urnă, mucilagiu în stomacul verde
Al morții... Nu sunt umbra celui de altădată
Nu sunt învinsul, veleitarul, grafomanul,
Căinele muribund, pasărea fără aripi,
Frunza veștedă, așa cum crezi tu.
Nu mi-e frică, pot, la nevoie, să trag un bocanc în gură,
Pot jupui cu ghearele fesele unui leu,
Pot răsuci trupul șarpelui în jurul coastelor mele,
Mai pot să urlu, mai pot să râd,
Mai pot pipăi coapsa femeii în întuneric
Sunt aici prieteni. Răsuflarea mea lovește geamurile
Sunt o sălbăticiune la vânatoare, exist.

Rătăcind în noapte

Rătăcind prin sate, pe drumuri înecate în noroi
Și în baligă, prin ploaia fumurie
Printre case negre, cu geamuri negre

Cufundate în noapte. Îmi vine să urlu,
Îmi vine să dau foc tuturor acestor locuri moarte
Cuteierate de câini famelici, de năluci
Care aleargă printre glugi de coceni
Și printre garduri sparte. Sunt aproape singur
Căci au plecat toți și au lăsat vatra pustie.
Un lichen verde arde acoperișurile de tablă
Și otrăvește fântânile. Zidurile bisericii se macină
Și Dumnezeu a plecat într-o altă țară
Înspăimântat. Sate în noapte
Cimitire negre, drumuri înecate în noroi
Văgăuni prin care cutreieră vântul.

Caut un loc curat

Orașe murdare, sate triste, noroi până la genunchi,
O lume a nimănui, în care cutreieră vântul,
Fețe tumefiate, schimonosite de frică,
De foame, printre reclamele multicolore
Și jeep-urile slinoșilor bogătași
Tâmpi, cu bale pe gură.
O lume putredă, un smârc, o butaforie
A diavolului care cutreieră discotecile
Și ademenește fetele, făcându-le curve.
Caut un loc curat, cu iarbă, cu două-trei flori
Cu umbră, dar totul e pătat de motorină
Pârjolit de focurile de week-end
Înșesat de pachete de țigări și recipiente de plastic
Fac mâna greblă, adun toate aceste murdării
Și le îngrop la doi metri adâncime
Apoi îmi înalț cort, fac altar, ard tămâie
Și mă rog la Domnul Dumnezeu întreit
Dar El nu aude, nu vede, nu mă vrea. Îmi fac chip cioplit
Și mă rog în taină la idoli.

Cuțitul în piatră

Sunt numai piele și os; poate voi muri
Sau voi trăi o lungă și dureroasă agonie
Vă spun eu: cea mai cumplită e singurătatea
Trăită într-un bloc al marelui oraș
Doar vocile se aud din apartamentul de alături...
Sunt singur, sunt singur
Am încercat să găsec pe cineva prin mica publicitate
O femeie second-hand, singură și ea,
Dar le e frică, o frică tulbure
Nimeni nu-și mai leagă viața de un *looser*.
Așa că o să înfig cuțitul în piatră
O să sap o mică grotă și o să strâng
Crengi de brad și fân, și flori uscate, de toamnă
O să rămân aici pentru totdeauna
Și cred că voi muri. Sau voi trăi
O lungă și dureroasă agonie.

Aud la radio că oamenii de știință meditează la clonarea lui Iisus Cristos... Pe când fabricarea în epubretă a lui Dumnezeu-Tatăl?

„Trebuie să oferim nu ceea ce avem, ci ceea ce suntem“ (Paul Evdochimov).

„Copiii mici nu te lasă să te odihnești; copiii mari nu te lasă să trăiești“ (proverb polonez).

Nu ne frământăm decât pentru ceea ce e deja corupt, fie și prin împrejurarea că se supune riscului.

Succesul nu se împărtășește, se comunică.

La urma urmei, orice manifestare a vieții e o depășire a neputinței de-a fi.

Fărămele în care se prefăc adevărul pentru a deveni comestibil.

În artă nu cauți decât formele care te pot confirma, aidoma unor martori. Tendințiozitatea sublimă a consumatorului de artă.

Prietenia ca o capacitate a apropierii de celălalt, dar și ca o incapacitate a unei asemenea apropieri. În interes reciproc, ultima porțiune e acoperită de iluzie.

memorii

Te despărți cu adevărat doar de ceea ce-ți aparține. Viața însă e plină de pseudodespărțiri.

Nu căuta scurtătura înainte de-a încerca drumul cel lung.

Orice sentiment plinar e o formă de libertate.

„Când cineva mă înștiințează că vrea să fie sincer cu mine, mă gândesc întotdeauna că ori îmi va relata vreun episod personal, interesant doar pentru el, ori îmi va comunica vreo grosolanie“ (Ortega y Gasset).

„Destinul irevocabil al profunzimii este să se manifeste prin trăsături superficiale. Aceasta este profunzimea unui lucru: ceea ce există în el ca reflex al celorlalte, ca aluzie la celelalte“ (Ortega y Gasset).

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

Un nimb autentic trebuie să fie pe măsura capului, astfel cum un pantof bun trebuie să fie pe măsura piciorului.

Ideea de viitor zguduie mai mult prin inautenticitate decât prin autenticitate, căci viitorul nostru e în cea mai mare parte închipuire.

Trecutul ca ficțiune omologată, viitorul ca ficțiune așteptată.

Transformându-se în ficțiune, trecutul poate căpăta alura unei opere de artă. El selectează și remodelează cele trăite, ne stilizează ființa, o idealizează. Amintirile joacă rolul unor metafore.

O tăcere grațioasă ca un zbor de fluture. Și o tăcere chinuită ca privirea unui animal excesiv împovărat.

Deschizi ușa celor care bat în ea, dar cu mai multă bucurie celor ce evită să bată și pe care-i inviți în casa ta din propria-ți inițiativă. Egoism ascuns în bunăvoință.

Iluziile nu pot fi ucise. Ele sfârșesc prin a se sinucide.

Poate fi o obscuritate clară și o claritate obscură. Depinde de obiectul lor!

A fugi înseamnă a fugi de tine însuși. Munca produce acel gol lăuntric, în care, paradoxal, eul tău se regăsește.

Fără a simți un progres, fie și în cele mai cumplite nenorociri, n-ai putea supraviețui.

„Noi credem că poveștile și jocul aparțin copilăriei; ce miopie! De parcă de la o anumită vârstă am dori să trăim fără povești și fără joc! Bineînțeles că le gândim și le simțim altfel, dar tocmai asta ne spune că e același lucru - deoarece și copilul simte jocul ca pe propria lui muncă și poveștile ca pe adevărul lui. Scurtimea vieții ar trebui să ne apere de despărțirea pedantă a vârstelor“ (Nietzsche).

A fost odată ca niciodată. Băiat de 18 ani, am venit la o ședință a Academiei Române, înaintea tuturor. Sala înconjurată de portrete era goală, dându-mi un fior de pătrunzătoare așteptare. La un moment dat, și-a făcut apariția un soi de Moș Crăciun, cu o barbă albă și lungă în contrast cu veșmântul clerical întunecat ce-l purta, de sub care ieșeau boturile cizmelor. Mi-am dat seama că era Gala Galaction. M-a măsurat scurt, cu o privire ageră de sub sprâncenele-i stufoase și a început, la rândul-i, a măsura încăperea cu pași largi, răbdători așternuți de încălțările-i grosolane. Înalt, ușor înclinat, ținând mâinile împreunate la spate, părea, cu alura sa tolstoiană, că e unul din chipurile de academicieni din trecut, care a... înviat. Avea în ținută ceva înțeleștat, mohorât, mai curând o anume oțărare împotriva lumii decât o împăcare, o seninătate, cum ar fi fost de așteptat. Din când în când tresărea ușor,

urmărindu-mă cu coada ochiului ca pe-o gângeanie care nu părea a-l necăji, însă pe care nici nu voia a o băga în seamă. În prezența lui Gala Galaction, academica incintă se însuflețea pentru mine într-un chip aparte, nu ca o biserică, ci mai curând ca un spațiu în care urma a se desfășura un proces teribil, implicându-i laolaltă pe cei vii, ca și pe cei trecuți dincolo, pe cei răi și pe cei buni, încordați și terifiați deopotrivă, aidoma Judecății de Apoi... S-a scurs cam un sfert de ceas până când a început să sosească lumea, adică mulțimea de împričinați.

Nu contează numai ce se afirmă, ci și cine afirmă. Oamenii în vârstă au uneori privilegiul de-a rosti truisme într-un ritm rarefiat și pe un ton solemn care le „salvează“ într-un fel, le repun în circuit sub unghiul „înțelepciunii“. Ființa a ajuns deasupra cuvintelor cărora le hotărăște soarta.

„Justiția amânată e o justiție negată“ (William Gladstone).

Suntem învinuiți nu o dată de maniheism. Adică de răspicată opoziție bun-rău, proprie vieții afective, pe care o suspectează fariseii „obiectivității“, ca și cum emoția n-ar sta la baza credinței, a creației și chiar a justiției (nu se vorbește oare de un sentiment al dreptății?). În bună conștiință, cum am putea trăi fără a încerca să despărțim apele de uscat? Firește, cu riscul de-a greși, care e însă mai mic decât cel al unei pudibonde „nepărtiniri“ imposibile, al unei neutralități trucate care nu duce la nimic bun. Falsa nepărtinire nu reprezintă în sine o eroare morală?

Îmi plac romanțele de odinioară. Inițiala lor vulgaritate posibilă s-a șters în timp, rămânând aburul unor vieți ce nu mai există, ficțiunile unor simțăminte și, derivând din ele, emoția restaurării. Patetismul lor e inofensiv, scos din prizele realului. Banalitățile lor s-au contras într-un destin apocrif. Peste melodramatica însăilare se suprapune fantezia trecutului pur, mântuind-o. Curios, ascultând romanțe vechi constat nu doar un regres către vârstele mele fragede în care le-am ascultat prima oară, ci și în cele ale părinților, când multe dintre ele au luat naștere: „Sângele meu ca un val/ Se trage din mine înapoi în părinți“...

Di Radu Cosașu declară neted că l-a „dezgustat“ un articol al meu referitor la compromisurile lui Ov.S. Crohmălniceanu. Mă întreb cum de nu l-au „dezgustat“ multiplele texte „realist-socialiste“ ale acestuia. Să recunoaștem, e o performanță! Ni-l imaginăm pe simpaticul prozator, participant la un banchet ideal al literelor, consumând cu poftă gândaci și viermi...

ioan sucIU

Inainte de a pleca la serviciu, Adam se uita la cer de la fereastra camerei sale, cu priviri foarte semnificative, după care se concentra asupra oglinzii din sufragerie, unde apărea, rotofei și încrunțat, cumpătat și agil, foarte atașat de casă și familie; de fapt, de casă era atașat mai puțin, dar de membrii familiei stătea lipit câte trei ore pe zi de fiecare, cu excepția zilelor de marți și vineri când se repezea la motocicletă cu ataș a bunicului pentru a face cu ea șapte ture prin oraș cu tot cu bătrân - mai ales prin Piața Universității și lăsându-l pe octogenar năuc lângă statuia lui Caragiale, de unde acesta era nevoit să se-ntoarcă cu metroul. Una din caracteristicile lui Adam,

cerneală proaspătă

să spunem de bază, era aceea că fluiera cu foarte mare talent și scoatea pe urechi un fum înecăcios și amețitor.

Când se enerva, devenea fioros, i se îngălbenea părul și îi tremurau urechile.

Nu se știe de unde-i venea chestia asta, dar se pare că era determinantă de o moștenire genetică transmisă de la strămoși. Uneori, când îl obseda problema, pentru a se calma, făcea eforturi disperate să-și descopere antecesorii, străbătut de frisoane și ticuri obositoare; în acele momente scormonea pivnița casei, copilăria, harta ținutului, scutura puternic copacii și-și răsturna buzunarele pe dos, săpa pământul din grădină în strigătele îngrozitoare ale bunicilor îngramăditi într-un coteț și-i percheziționa pe toți bărbații cu mustați, inclusiv pe militarii care treceau prin fața casei cu sacoșe amărâte în mâini. Pentru o mai bună perspectivă se deghiză în statuie în mijlocul pieții centrale - lucru foarte simplu, aceasta fiind în proces de restaurație, înconjurată de pânze cenușii fixate pe stâlpi dintre care ieseă numai un cap imens din bronz, gol pe dinăuntru - și cu un binoclu examina atent modul în care-și doseau unii niște bunuri prin serviete, precum și orice alte mișcări suspecte de înghițire, înfundare a buzunarelor sau a pietonilor care alergau vinovați.

Noaptea abia așteapta să se facă ora unu ca să iasă în oraș cu o trompetă interpretând cântece de leagăn în urechile

îndrăgostiților ascunși prin boscheți sau ale poliștilor care păzeau intersecțiile străzilor... Se-ntorcea acasă la cântatul cocoșilor și, după un duș rapid își puneă treningul și se ducea la serviciu.

Abia sosit la locul său de muncă, Adam se și simțea copleșit de somn. Avea un birou spațios pentru el, cam cât o cabină telefonică, situat undeva sus, atât de sus încât putea vedea prin hubloul din dreapta (ferestrele erau rotunde ca la avion) întreaga coroană a unui nuc imens, cu toate cuiburile de cuci aflate acolo. Prin fereastra din stânga se vedea un elicopter în picaj, o pușcă de vânătoare și o femeie goală în ulei pe pânză de Picasso. Pe peretele din fața sa avea un tablou cu o trotinetă albastră și trei pepeni verzi necopti. Își întinse picioarele cu voluptate, astfel încât pantofii îi ieșiră afară printre frunzele copacului și începu să lucreze la calculator. Adam își scria lucrările direct pe calculator cu un pix spray, astfel încât putea oricând să se orienteze în mod organizat în munca sa, citind inscripțiile pe care le făcuse: "Ora 7,30 - de dus gunoiul de la etajul șapte la etajul cinci"; sau: "De traversat biroul directorului cu mâinile întinse lateral, între 14 și 14,20 în pauza de gimnastică". Sigur că avea și ecuson în piept, pe care scria, în afară de nume și prenume, înălțimea, greutatea, mătușă, arborele genealogic, temperatura la subsuoară.

Odată la cinci minute deschidea ușa de stejar masiv care dădea în cabinetul contabilului șef, admira pe furiș încăperea din marmură de Carara, care avea un geamlăc către casierie și un chepeng către bazinul de înot. Îi mai plăcea și un basorelief plasat pe un perete interior al încăperii în care se afla registratura, reprezentând o capră cu doi iezi și un majordom ținând în mână o lampă cu gaz.

Gustarea și-o lua în picioare târând-o prin toată clădirea, fiindcă de regulă când să înghită și el mai cu poftă îl chema șeful să-l întrebe dacă a terminat situația stocurilor; el se uita fix la omul din fața sa (un bărbat grasuț de obicei, dar slab dimineața, cu ochelari din rame de broască țestoasă pe care o creștea într-un acvariu din biroul său sau se așeza peste ea să-l ducă prin clădire până la poarta A când avea vreun oaspete care trebuia

Obsesia

însoțit) și lua poziție de drepti pocnind din călcăie cu atâta forță încât se auzea un sunet ca de pocnet de tun, provocând trepidații îngrijorătoare candelabrului aflat în camera de la etajul superior și asurzirea definitivă a celui care-l chemase. Era pasionat după telefonul rotund și alb la care nu răspundea niciodată - deși țărâia întruna - și cu care juca un fotbal spectaculos prin toată instituția, respectiv câte două ore pe zi la fiecare etaj. Îi mai plăcea și secretara directorului cu care intra în legătură directă printr-o gaură făcută în beton cu un utilaj special, instalație care nu era încă terminată deoarece nu avea și sonor.

Cum avea o zi liberă, Adam se avânta din pat spre zona montană, spre a prinde răsăritul de soare. Își pregătea aparatul de fotografiat, treie sardele proaspete în ulei pe pânză, brânzeturi și-și lua micul dejun, enervat peste măsură de tristețea cașcavalului. Apoi își lua un aer sobru și plenipotențiar și pornea călare pe o iapă peștriță spre zone limpezi cu ape mocirloase, păsări îmbuibate de pești lucioși, case cu acoperișuri roșii. Nemaivorbind de bietul animal de pe care nu se dădea jos nici ca să mânânce sau să-și taxeze cartela de metrou.

Căzu pe gânduri: cum va proceda când își va întâlni străbunica de acum patru mii de ani?! Poate că o va îmbrățișa, îi va da un pupic pe obraji, în timp ce ea va sta culcată pe o masă, într-un sarcofag. Nu, nu e

bine. O adevărată străbunică nu stă într-un sarcofag. De obicei, lânzește într-un fotoliu, lângă sobă, torcând lână sau mulgând vreo capră. Poate că va avea norocul să-și găsească străbunica împietrită într-un șezlong, sau pe un scaun, sau taburet, mă rog, adică să nu fie în poziția culcată. Spera ca moartea să n-o fi găsit în dormitor, lungită în pat alături de străbunicul. Chiar așa, dacă bătrânul este dezvelit și i se văd părțile rușinoase?! Ar fi greu de suportat - plus mirosul. Mă rog, poate străbunica avusese șansa să fi fost arsă de vie la Pompei, nu se știe niciodată, în poziția așezată pe jilțul din living room, croșetând. Dar dacă nu era în Pompei? Dacă era la Sascut?

La un moment dat ajunse pe un platur muntos plin de jnepeni, la capătul căruia se vedea o vale adâncă. Un copac ciudat crescut în buza prăpastiei îi atrase atenția prin fructele sale; Adam se întinse să culeagă un fruct, își pierdu echilibrul și căzu în prăpastie. În fața morții probabile, dar iminente, își revăzu într-o secundă întreaga existență în toată evoluția sa, de la gastrulă la morulă, de la melc de mare la cocoș de pădure. În căderea lui continuă de pe stâncă, se mai văzu trecând de la codobatură la paricopitat, de la nevertebrat la Mavrocordat, de la motan la urugutan...

Când atinse fundul prăpastiei, se trezi sub formă de maimuță într-o ceată de scîți nervoși și înfomețați. Viața în acea comunitate nu-i prea plăcu, - prea multă carne crudă, violuri în grup (nu reușea niciodată să rămână singur cu vreo femelă că tăbărau și ceilalți masculi), prea puține spectacole de divertisment - așa că într-o noapte se hotărî să evadeze urcând în neștire o cărare de munte. Începu să plouă vijelios, și se refugie într-o peșteră. Acolo nu se putu abține - văzându-se în mijlocul unor mirifice forme de manifestare geologice, botanice și zoomorfe (viermi, salamandre, păjanjeni orbi, speologi, stalacmite și oase de urs de peșteră), - să tuie și să scoată fum, întinzindu-și mâinile lateral și plutind cu viteză ca un liliac prin toate colțurile, provocând spaimă și chiote de uimire subterană. Cutreierând la întâmplare tunelele și încăperile peșterii, căzu într-o gaură din podea și alunecă pe acolo ca pe-un topogan, ieșind din miezul muntelui, călit și poliglot, într-o poiană.

Niște arheologi erau adunați în jurul unor săpături, preocupați și vociferând nervoși, arătând, când cu pumnii ridicați spre cer, când spre gropile anemice la care lucrau. Un râu vijelios despărțea ținutul muntos de zona de podiș și dealuri. Profitând imediat de frumusețea locului și abundența pietrelor de râu, precum și de o cazma luată de la arheologi, efectua niște săpături sistematice dând la iveală o cetate ostrogotă intactă, cu turnuri și acareturi pentru munci agricole, un templu grecesc cu mauzoleu și trei piramide egiptene în miniatură. Arheologii care priveau de pe malul celălalt al râului îmbătrâniră și plecară acasă. Folosind transhumanța, flerul și mersul pe măgar, făcu toate eforturile să părăsească zona muntoasă și să se apropie de câmpie, de locurile cu orașe și viață trepidantă.

Ajunse astfel direct în palatul voievodal de pe malul Dâmboviței, în postura unui Basarab puternic și bărbos, purtând hlamidă din blană de castor, turban și pantofi cu ciucuri. Hălăduia de colo colo prin palat, înghesuind prin colțuri fecioare proaspete aduse din Grecia și tăind capete de boieri cântitori. Dar cel mai mult îi plăcea în bucătărie, o sală imensă, boltită, din cărămidă roșie, unde se tranșau hălci mari de carne roșie de vacă, se prepara untură de pește sau castraveți de mare la borcan. La curtea lui creșteau boi, cai, porci, elefanți, găște și rațe de toate felurile. Ca domnitor fanariot, era obsedat de limba turcă, sarmalele în foi de viță și recrudescența violenței în familie. De cum se lăsa întunericul, lua înfățișarea unui simplu supus - glugă, pelerină neagră, cizme ungurești cu carâmb înalt - și pleca prin cetate să vadă ce se-ntâmplă. Ajuns pe malul lacului Mogoșoaia, Adam își dădu jos rucsacul din spinare, cizmele din picioare și începu să facă flotări și genoflexiuni; trecu apoi la poziția lotus - 37 de minute - și apoi exersă statul în cap - un sfert de oră. O mulțime formată din preoți adunați la un simpozion despre căderea părului, îl priveau în tăcere. Adam trecu la boxul cu umbra și la salturi înainte. Fețele bisericești murmurară ceva, provocând un sunet asemeni foșnetului frunzelor în pădure. Adam își făcu niște aripi din ramuri de palmieri și, luându-și avânt dintr-un punct al terasamentului bine calculat, zbură cu succes vreo trei centimetri. Apoi își strânse toate acareturile, le introduse în rucsac și spuse: "Pentru aze de ajuns!", dar pâlcul de mitropoliti fugea deja după o dropie pe tăpșanul din apropiere.

Nemaiavând răbdare să rămână așa încremenit la marginea apei, plonjă în istorie și intră în Sarmisegetusa călare pe un cal alb și vesel întrebând în stânga și-n dreapta de strada Sapienței. Un individ purtând zale cenușii, coif de tablă de 0,14 și halebardă îi ceru buletinul sau pașaportul. Cu abilitate și vitejie tipic strămoșească, arătându-și bicepsii și jocul mușchilor de la picioare, își ocupă locul co-

respunzător în fruntea cetății; se trezi în postura unui rege trac împopoțonat cu coif și pene de struț, cutreierând ținutul de la Marea Neagră până la Oceanul Pacific, oprindu-se din când în când la Paris la mormântul lui Ațtila sau la Hamburg pentru un hamburger. Făcea câte o baie în ocean, își practica exercițiile pentru siluetă, alerga după pescăruși pe plajă și făcea expediții de pedeapsă contra popoarelor răsculate, prinzând cu mâna lui prizonieri - ca să se-nchidă cu ei în sala tronului unde-i pune la colț, îi bătea cu linia la palme sau îi trăgea de urechi. Uneori intra mascat în arena stadioanelor, amuzând poporul cu giumbușlucuri, dar, după spectacol porunca să fie aspru pedepsiți toți cei care răsăseră.

Întors la serviciul său, fără să știe de unde venise, deși privise cu atenție în urmă să vadă dacă nu aruncă cineva cu ghivece de la balcoane, sau dacă nu sunt amprente de labe de dinozaur pe asfalt, își montă câteva monitoare să poată supraveghea în permanență avalanșele de zăpadă din Alpi, camera de duș a secretarei, creșterea puilor de ornitorinc din Australia, viața peștilor zburători din delta Amazonului...

Adunase o colecție completă de tablouri ale moșilor și strămoșilor săi - din castele vechi, conace boierești, pivnițele unor case etc, - și le înșiră la serviciu pe culoarul cu pereți albi care ducea din holul central spre biroul său, astfel încât oricine

cerneală proaspătă

trecea pe acolo putea și trebuia să le admire; un bărbat cu chipul încrunțat, favoriți și mustați stufoase, joben și cămașă cu guler înalt - avea dedesubt încrustat în aur numele Amoebius Viridis. Un altul, mai tânăr, cu cămașă roșie, se numea Celenteratus Iuventus, iar alții, Pterodactylus Elegans, Archeopterix Eugen, Hippocampus Virgilius, Scarabeus Auratus etc.

Își instalează un leagăn în holul de la intrarea în clădire, atârnat cu două lanțuri de bolta înaltă, astfel încât avea o posibilitate de balans foarte largă, lansându-se într-o mișcare enervantă deasupra capetelor celor care traversau spațiul cu diferite treburi, pendulând într-un sens spre Biserica Neamului și-un altul spre portretul lui Darwin de pe frontispiciul Muzeului de Istorie Naturală.

La intervenția unei echipe de pază care dovedi cât de acolo că nu-i agreea preocupările, făcu un salt formidabil, scoțând fum prin partea din spate și, cu un vâjâit lugubru, ieși în stradă direct prin geamul de deasupra ușii de la intrare, spărgându-l în mii de țândări și dispărând în direcția Mitropoliei.

ileana sturdza:

Am fost arestată în noaptea în care a murit Stalin

Doamna Ileana Sturdza, descendenta unor mari familii boierești, Manu și Mavrodi, înrudită cu o familie de domnitori, aduce în paginile acestei reviste mărturia construirii unei Românie moderne și occidentale, a patriotismului real și profund al familiilor de domnitori și boieri pentru care istoria nu înseamnă o carte, ci viața adevărată, de zi cu zi. Mobilele salvate de la dezastru, vânzări, incendii, tablourile de familie, râvnite de orice mare muzeu dintr-o capitală a lumii, sunt ambientul dintr-un modest apartament de bloc, unde locuiește această doamnă adevărată, de 86 de ani, traducătoare de cărți și iubitoare de cultură, de frumos, continuatoarea unei nobleți autentice și impresionante.

Marina Spalas: Doamnă Ileana Sturdza, am venit să-mi povestiți cum a trăit 86 de ani o fată din înalta societate, căsătorită cu moștenitorul unei familii de domnitori, cum a înfruntat vitregiile soartei, a crescut copiii, într-un cuvânt, cum a supraviețuit într-o lume ostilă? Tatăl dumneavoastră a fost generalul Manu, fiul generalului Gheorghe Manu.

Ileana Sturdza: Bunicul, generalul Gheorghe Manu a avut trei băieți și două fete: Iancu Manu - magistrat, Constantin Manu, care a rămas proprietarul casei din Calea Victoriei nr. 192 și tatăl meu, Gheorghe. M-am născut în București, în casa familiei Manu din Calea Victoriei. N-am urmat facultate. Școala primară am făcut-o la Clemența, pe Pitar Moș. Am făcut clasele primare și apoi liceul francez. La Școala franceză se predau și materiile importante din liceul românesc: geografia, istoria, gramatica. Acasă mai aveam o profesoară cu care completam cursurile de la Maison des Français, eu și cele trei surori ale mele.

M.S.: Acasă vorbeți franceză?

I.S.: Vorbeam franceză. Știți că în România au fost două tendințe: întâi am fost sub influența grecilor și se vorbea limba greacă, cam pe la jumătatea secolului al XIX-lea, și apoi a început influența franceză. În casă vorbeam franceză; aveam o guvernantă germană, știam și nemțește. Foarte obișnuit era atunci să vină englezoaice în familiile românești. Veneau din Anglia într-o familie, aveau casă și masă asigurate și predau limba engleză în fiecare zi, două ore. Noi eram patru fete și luam lecții pe rând. O dată eu, pe urmă altă soră ș.a.m.d. Țin minte numele a trei englezoaice care au fost la

noi și cu care, pe urmă, am rămas prietenă. Au plecat, s-au căsătorit, au avut casa lor, dar am rămas prietene.

Bunicul meu a luptat în Războiul de Independență, în 1877. S-a ilustrat în luptele de la Vidin. A renunțat apoi la cariera militară, a fost președintele Partidului Conservator și primarul Bucureștiului. Cât timp a fost militar s-a ocupat cu reorganizarea armatei române. Tatăl meu a urmat și el cariera militară, până la gradul de general.

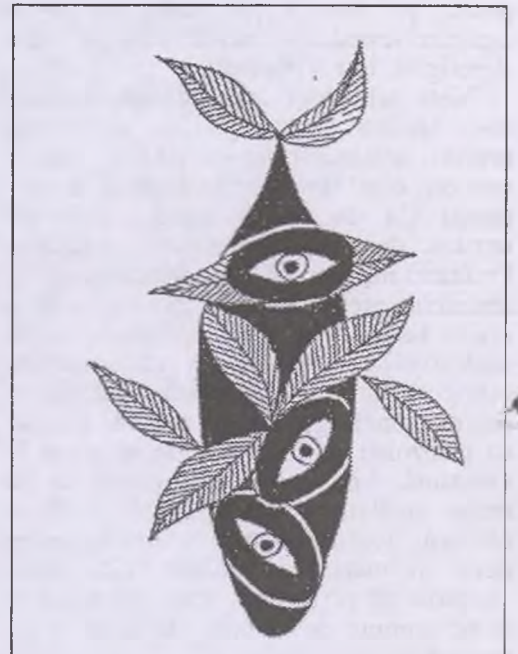
M.S.: Mama ce făcea?

I.S.: Mama era casnică, o mare parte din viață stătuse în Belgia, pentru că bunicul din partea mamei - Mavrodi se numea - era în corpul diplomatic. Mama s-a născut la Berlin, unde a fost primul post al bunicului. Pe urmă a plecat la Bruxelles unde a stat foarte multă vreme, a urmat acolo și școala.

M.S.: Surorile dumneavoastră ce-au făcut?

I.S.: Au făcut și ele școala franceză, erau profesori foarte buni. Spuneau: „Fetele Manu au o perseverență nemaipomenită“, pentru că, pe măsură ce treceau anii, apărea o altă fată Manu. N-au făcut studii înalte, dar s-au perfecționat în limbi străine. S-au căsătorit mai târziu, spre deosebire de mine, care m-am căsătorit la 18 ani, cu Dimitrie Sturdza de la Iași. Era cu cinci-șase ani mai mare decât mine. Făcuse Dreptul, o școală de agricultură în Anglia, pe urmă s-a întors în România și a venit în București să-și caute nevastă. Erau partide foarte bune. Toate prietenele mele, niște frumuseți, erau foarte interesate de el. Erau Ela și Bebe Racoviță, era Ionica Fara, Marina Știrbei, care avea multă prestanță pentru că era prima femeie-pilot din

România. Erau diferite domnișoare pretendente, dar, spre mirarea tuturor și a mea, Dimitrie Sturdza m-a ales pe mine. Noi eram crescute foarte modest și eram obișnuite să facem toată munca în casă. În casă erau, ca la militar, două ordonanțe și o bucătăreasă. Nu erau alți servitori, așa că noi eram obișnuite să muncim orice și să învățăm. A fost o căsătorie foarte fericită, până când a căzut victimă ideilor lui. Sorcul meu avea o pădure foarte întinsă pe Valea Bistriței. Aici veneau în fiecare toamnă, cu bărcuțe, ca niște coji de nuci, niște polonezi. Coborau pe Bistrița, ajungeau, din Siret, pe Dunăre și ajungeau în mare. Și asta era și ideea soțului meu. Eu i-am spus că n-am să pot să merg, nu știu să înot și mai mult îl voi încurca. În fine, povestea este că el a plecat cu barca lui, barca s-a răsturnat și nu se știe de ce, el a fost lovit la cap și s-a înecat. A fost o mare nenorocire. L-au găsit abia după o săptămână, agățat sub o plută. Avea 29 de ani și era un bun sportiv, cu o constituție foarte robustă. Aveam deja pe cei doi copii: pe Mihai și pe Lala. Atunci soacra mea a spus: „Ce-am să fac cu tine?“ „Am să rămân aici, la administrația acestei păduri.“ Era un administrator polonez, care venea la mine, în fiecare zi, cu dosarele despre tăierile, măsuratul, amenajamentul, schelele unde se legau lemnele și se legau plutele. Am învățat să mă ocup de administrația pădurii până într-atât încât Ministerul Agriculturii și Pădurilor a

stabilit cadrul în care trebuie să ai o administrație forestieră. Trebuia să ai administratori, specialiști, silvicultori, pădurari. Eu nu aveam atâtea specializări, dar știam despre ce era vorba și mă ocupam de partea administrativă. Mă duceam la minister și discutam problemele pădurii și chiar de la minister mi-au dat o dovadă, un atestat pentru administrație. Asta mi-a folosit pentru ca, mai târziu, să obțin o pensie. Altfel...

Era o pădure foarte mare pe Ceahlău, împărțită pe parchete. Aveam munții Ceahlău și Grințieș. Mă duceam în pădure, la inspecții, la tăieri.

M.S.: Unde ați trăit?

I.S.: Pe Valea Bistriței. Domeniul se chema Hangu și acolo aveam o casă, o fostă casă de vânatoare a socrului meu, care pe urmă s-a mărit și s-a amenajat pentru nevoile noastre. Copiii stăteau cu mine. Au făcut clasele primare în sat, cu preotul din sat și se duceau la Piatra pentru examenele claselor primare. Pe urmă, când Mihai a mers la liceu, a urmat cursurile Liceului „Cantemir”. Fiică-mea a început și ea la Școala Franceză, dar s-a desființat și a terminat la Liceul „Zoia Kosmodemianskaia”. A urmat Matematica și s-a specializat în Astronomie. Mihai, când s-au schimbat vremurile, la liceu a fost înregimentat în UTM. A fost demascat, scos din Uniune în una din acele ședințe faimoase de demascare.

M.S.: Din ce motiv a fost demascat?

I.S.: Din cauza originii nesănătoase. Ce căuta un Sturdza în UTM? După câțva timp, la instalarea regimului comunist, după abdicarea regelui Mihai, unii tineri au protestat. Scriau „Trăiască Regele!” sau scriau diverse manifeste de adeziune, de simpatie pentru rege. Au fost atunci arestați niște copii de la Liceul „Titu Maiorescu”. A fost și Mihai arestat, acuzat pentru omisiune de denunț. Cred că a fost o eroare. A fost confundat cu alt băiat din familie, care învăța la „Titu Maiorescu”. A făcut și el doi ani de pușcărie, a fost la Bicaz, la Borzești.

M.S.: Să ne întoarcem în timp. Cum a fost nunta dumneavoastră?

I.S.: Familia era foarte mulțumită de căsătoria mea. Mai ales fratele cel mare al tatei, care fusese diplomat. Când era o nuntă în familie pe care o aproba, oferea Casa Manu, din Calea Victoriei și se făcea acolo nunta. Noi ne-am căsătorit la biserica Sf. Nicolae Tabacu de pe Calea Victoriei, iar recepția a fost în Casa Manu, la nr. 192. În aceeași zi noi am plecat la Iași. Soțul meu mai avea de trecut câteva examene la Drept. Am mai stat o lună sau două la o altă moșie, pe care o avea socrul meu. Este vorba despre o familie Sturdza cu multe moșii. Socrul meu avea câteva moșii, soacra mea alte câteva moșii. Am stat la moșia Cristești, lângă Iași. Soțul meu se ducea la examene. Când s-au terminat examenele, am hotărât să ne mutăm la Hangu, unde am și rămas. Într-o noapte casa a ars. Rămăseseră două coșuri de la sobă. Noi eram în casă. În timpul nopții a venit intendentul Iacob, care locuia acolo cu nevasta lui, bucătăreasă. Eu i-am spus soțului meu: „Să știi că arde undeva”. Așa era. Am ieșit repede să văd ce face copilul,

Mihai. Era mic, în cărucior și stătea cu teta, guvernantă nemțoaică, în casa nouă. Când am ajuns, ea ieșise cu el în cărucior și cu toate lucrurile necesare copilului, cu biberon, totul. Îmi aduc aminte că soțul meu, care era o forță a naturii, trăgea un dulap afară. O mare parte din mobilă a fost salvată.

M.S.: Ce viață ducea această familie de urmași de domnitori?

I.S.: Fiecare avea ocupația lui în administrarea moșiilor. Foarte mulți boieri își petreceau viața jucându-și la cărți moșiile. Familia asta, Sturdza, era formată din oameni serioși. Soacra mea era capul administrației, o femeie foarte energică și foarte pricepută. Era născută Mavrocordat. A înființat, după primul Război Mondial, Organizația orfanilor de război. În toată țara a adunat orfanii, a făcut orfelinat, școli, ateliere. Când am intrat eu în familia Sturdza, ea începea să lichideze această asociație, pentru că acum orfanii erau mari, aveau o meserie, erau învățați să-și câștige existența. Foarte mulți dintre ei erau angajați în administrație; unul era contabil, altul administrator la moșii. Aveau un viitor. După ce a murit soțul meu, eu m-am ocupat de păduri și de o altă moșie de la șes. În fiecare sfârșit de lună veneam la Iași pentru socoteli. Mă duceam să fac casa. Casierul era un bătrânel foarte cinstit și cumsecade. Eu cădeam acolo ca mizeria pe lume. Cum să fac eu casa cu casierul? „Trebuie să verifici dacă încasările se echilibrează cu cheltuielile.” Eu îi spuneam: „Domnule Dimitriu, vin”. Își pregătea el casa. Sau mă ocupam de cărți și arhivă. Tot ce trebuia pus deoparte și păstrat.

M.S.: Soțul dumneavoastră avea frați?

I.S.: Un frate. Cumnatul meu s-a căsătorit cu o norvegiancă și, când s-au stricat lucrurile în România, ea a organizat plecarea în străinătate. Întâi s-au stabilit în Franța. Eu n-am vrut să plec niciodată din România. Soțul meu nu mai era. Cumnatul meu era tatăl prințului Dimitrie Sturdza.

M.S.: De ce ați făcut pușcărie?

I.S.: Tot din cauza administrației. Într-o noapte au venit și m-au arestat.

M.S.: În ce an?

I.S.: În 1953. La 4 martie, în noaptea în care a murit Stalin. Știam că este pe moarte. Când am ajuns în pușcărie, în fața ferestrei era un paravan, dar pe lângă paravan, am văzut în curte steagul în bernă și am înțeles: „Aha, a murit Stalin”. M-au arestat pentru că exista o societate care se ocupa de exploatarea lemnului și exista ideea că vin americanii sau cade regimul, să fie organizate niște exploatare și la noi, și în alte proprietăți forestiere, să exportăm lemn. Dar noi nu știam. Evreii se ocupau de comerțul cu lemne. Era domnul Weissmann, care venea în fiecare toamnă să cumpere lemne pentru Letea sau alte fabrici. Noi nu știam că la capătul conjurației se afla generalul Manolescu, administratorul domeniului Broșteni, care aparținea prințului Nicolae. M-au ținut doi ani și mă chemau la interogatorii, dar eu nu știam pentru ce eram arestată. Ar mai fi fost povestea cu cocoșeii, dar noi depusesem toți cocoșeii pe care îi aveam. M-au chemat o dată la interogatoriu și pe urmă m-au lăsat la carceră. Până la urmă, l-am rugat pe gardian să-i spună ofițerului de serviciu că vreau să vorbesc cu el. I-am spus anchetatorului: „De ce mă țineți aici? Ce-am făcut?” Și el mi-a răspuns să mai am răbdare până se termină ancheta cu toți cei care sunt în proces. O arestaseră și pe soacra mea, ceea ce eu nu știam. După doi ani mi-au dat drumul și m-au pus să semnez o hârtie că n-o să spun niciodată ce-a fost, că m-au arestat. Eu nu pot să mă plâng că m-au bătut sau că m-au torturat. Pe soacra mea au trimis-o la Jilava, iar pe mine, mai târziu, tot acolo. Ne-a citit sentința. Eu eram condamnată pentru înaltă trădare, în folosul Israelului. Ce înaltă trădare? Era amestecat evreul care se ocupa cu comerțul de lemne, Weissmann.

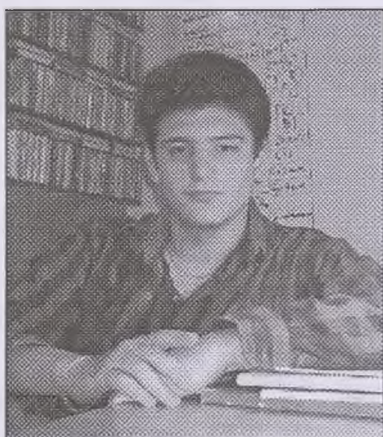
M.S.: Mai povestiți-mi despre surorile dumneavoastră.

I.S.: Sora mea mai mică s-a căsătorit cu un suedez. Ideea lui fixă era să studieze limba țigănească. A fost în Iugoslavia și voia să vină în România. Dar căuta mijloace pentru că nu era bogat. Grație unei cunoștințe comune și cumnatei mele norvegiene, care în timpul lipsurilor din România a adus ceea ce s-a numit „ajutorul suedez” și s-au făcut multe cantine în Moldova, a cunoscut-o pe sora mea. Asta se întâmpla prin '47-'48. Multă lume a plecat după ce a abdicat regele. S-au căsătorit și au plecat în Suedia, împreună cu bulibașa țiganilor, care organizase o caravană cu care să-și viziteze triburile din Nord. Cumnatul meu a căpătat o bursă - de la unul din prinții suedezi interesați de cultură -, cu care să scrie un dicționar suedez-englez-țigănesc. Este considerat unul dintre cei trei importanți cercetători care s-au ocupat de limba țigănească. Și acum studiază probleme de limbă. Se numește Erik Jungberg.

A consemnat

Marina Șpalas

convorbiri incomode

Șerban anghene

Epilog

Un prozator adevărat poate fi tânărul Șerban Anghene, elev în clasa a X-a la Colegiul Național „Sf. Sava” din București. A fi prozator la 16 ani nu e doar un fapt mai puțin obișnuit, vârsta fiind - potrivit unor concepții încă acceptate - în esență a creativității lirice. Povestirea de debut a lui Șerban Anghene dezvăluie o reprezentare suculentă a lumii, o plăcere a concreteței dense, cu trimiteri către viziuni grotești, dar și o simbolistică, elementară deocamdată, care nu poate fi decât salutară. Personajele autorului își duc existența sub semnul unor previzibile automatisme, care ar putea conserva existența, dar n-o fac întotdeauna. O imprevizibilitate a destinului uman dă acestei proze surpriza și încordarea specifică genului scurt.

Nu risc deocamdată o tipologizarea a prozei lui Șerban Anghene. Speranța mea este că despre el se va vorbi și că va avea puterea de a-și asuma destinul de creator. Este pariul pe care îl fac cu mine însumi. (Adrian Costache)

Pierdut în amintiri, aproape că nici nu auzi glasul Femeii care-l întreba pentru a treia oară în aceeași dimineață, cui aparțin numerele de telefon, adresele și pozele cu zâmbet de femeie, pe care Omul se încapățâna să le țină ascunse în agenda roșcată cu tente aurii mucegăite, o agendă hârtiolită, mare și grea, pe a cărei copertă se mai putea desluși încă socoteala făcută de Om în urmă cu douăzeci și cinci de ani, într-un târg de gresie galbenă, undeva la marginea orașului. Incetase de mult să-i mai răspundă Femeii. Fotografii le ținea în agendă numai ca să-i facă în ciudă, oricum uita cu regularitate să le ascundă în altă parte. Suporta interogatoriul consoartei sale septuagenare ca pe o rutină inutilă, la care se simțea imun, un fel de spălat pe dinți, doar că momentele în care-i venea să scuipe erau mult mai dese. În fiecare dimineață era întrebat cu nealterata plăcere sadică a

chintesența visului pe care omenirea și l-a dorit împlinit încă din epuizanta săptămână a Facerii. Era cel puțin straniu cum Omul ducea în fiecare zi aceeași luptă oarbă cu masele mediocre, în frunte cu Femeia din Bucătărie. Imediat după ce era lăsat sfinților în pace, societatea începea încet-încet să reînvie și să-l absoarbă împotriva voinței sale, ca picătura mare de ploaie ce se prelinge pe un geam, colectând cu blândețe stropii mai mici, astfel încât a doua zi era nevoit să o ia de la capăt și să treacă iarăși prin sisifice procese morale, ciurda de vite cu chip blajin și creier sub coadă.

În acea memorabilă dimineață de octombrie, liftul era blocat, motiv pentru care Omul o luă în jos pe scări îndreptându-se spre pivniță. Îl salută pe Singurul Muncitor Calificat al Blocului care, derutat de aburii fantomatici ai alcoolului, mima o ascensiune răvășită, strângând între degete un carburator înfundat și o pâine caldă, mănjită cu vaselină. Singurul Muncitor Calificat era printre puținii locatari ai blocului care beneficia de respect și considerația Omului. Pe restul, existența nefericită a burtosului cocârjat de o bucătărie nu-i interesa. Singurul Muncitor reușise de-a lungul vremii să scape de băfele și răutatea nativă a celui mai priceput dealer de gresie galbenă. Era cetățeanul bun la toate, mistagogul filozofiei izvorâte din tehnică și mecanizare. Omul, beneficiarul unui al șaselea simț incredibil, știa cu certitudine că moșgâldeaua cu pâine și carburator era singura ființă din lume capabilă să amenajeze o bucătărie mai bine decât oricine, chiar și decât meșterii tocniți de Femeie. După ce i se răspunde la salut, Omul îl invită pe muncitor în pivniță și-i oferă un pahar cu vin. Calificatul, sorbindu-și sudoarea prin pită, îi făgăduie solemn că va veni negreșit și continua să sfideze legile gravitației, fără să se teamă nici un moment de judecata Creatorului.

Coborând, îl întâlnește pe tânărul geniu al blocului, aflat în focul pregătirilor dinaintea plecării la Cea Mai Prestigioasă Universitate a Lumii Occidentale. Își aminti brusc de damigenele cu vin și puținile de brânză pe care tatăl său, Tatăl Omului, le ducea în fiecare an dascălului școlii la care învăța fiul său, asigurându-i odraslei bursa de studiu pentru liceul profesional a cărui clădire mai este și astăzi împlântată în spinarea bolnăvicioasă a Blocului. Îl măsură pe geniu din cap până-n picioare, îi prețuia hainele, îl strânse în brațe, vărsa două lacrimi sincere și-i șopti, măcinat de emoție:

- Bravo, măi, bravo! Succes în continuare! Ne bucurăm pentru tine! Tare ne mai bucurăm...

Peste încă un etaj îi făcu semn cu ochiul Mareșalului, un bătrân analfabet și stafidit, mâncat de invidie și de pauperitate, a cărui ocupație preferată era să blocheze liftul între etaje, obligându-l astfel pe geniu să coboare scările împovărat de bagaje. Omul era mulțumit. Niciodată nu-i plăcuseră piloșii cu bani care-și uită țara și blocul (mai ales blocul) pe coridoarele universităților occidentale... „Ce păcat că și Geniul ăsta nu locuiește mai sus pe la etajul zece, atunci să-l fi văzut eu dându-se de-a berbeleacul...”

Oprindu-se în fața pivniței, se întoarse pe călcăie și o interpelă plin de emfază pe Doamna în Vârstă, pe care nu o slăbise nici o clipă în cei douăzeci și cinci de ani petrecuți la Bloc și pe care încerca zi și noapte să o impresioneze cu nemuritorul său șarm și virilitatea năvalnică pe care susținea că le moștenise de la un bunic anonim, mort din cauza plictiselii pe frontul răsăritean al Marelui Război. Doamna îi răspunde rece și-l lăasă singur în fața ușii greoaie ce-i ferea pivnița de hoți. Ușa era verde.

Omul montase această ușă verde în urmă cu peste un deceniu, după ce devenise, în chipul cel mai sinistru, victima unui jaf de proporții colosale. Într-o memorabilă noapte toridă de vară fusese ușurat de două damigene, bașca un ferestruu de o calitate ireproșabilă. Producția de vin, din ce în ce mai mare în fiecare an, nu fu afectată direct de incident, dar ferestruul... ei bine... ferestruul a însemnat pentru Om perfecțiunea, iar mai târziu, imaginea simplistă a vieții dominate de frustrări și decepții. Ferestruul dispărut în urmă cu mai bine de un deceniu fusese unicul obiect din casă ce reușise să taie gresia galbenă, pereții bucătăriei devalizate și accidental și degetele unui meșter calificat, fără să-și piardă cătuși de puțin ascuțimea tăișului; arma de luptă a celebrului Om împotriva soartei, împotriva Femeii, împotriva cetelor de piloși geniali. Îi fusese furat începând cu acel moment nefast, viața lui deveni o salbă de amintiri legate de ferestruu. Refuza să înțeleagă de ce nu fusese luat în serios de poliștii în momentul în care îl dădu ca principal suspect pe amantul vecinei de dedesubt. La fel de învăluită în mister rămăsese și lipsa lui de reacție atunci când suspectul urca

(continuare în pagina 23)

debut

picăturii chinezești, pe cine înfățișează pozele, unde-i sunt economiile de-o viață, în contul cui și-a ascuns banii, de cine fusese povăuit să se ascundă de familie și s-o lase pe drumuri, de ce nu vrea să recunoască existența altor femei în viața lui, sau de ce s-a încapățânat să repare singur bucătăria. Omul nostru ar fi acceptat orice și ar fi înghițit, probabil, fiecare aluzie sau insultă odată cu pâinea muiată în cafea, orice i-ar fi fost aruncat în obraz ar fi fost, fără îndoială, digerat și trecut cu vederea, mai puțin acea răscolire satanică de amintiri neîmplânzite, legate de nimicnicia unei bucătărie ireparabile.

- Mai lasă-mă sfinților în pace, spuse Omul în acea dimineață somnoroasă de octombrie.

Așa își revărsa Omul resentimentul necontenit, își pulveriza reținerea, își turna ură în supărare - sau mai rău - alimenta propria scârbă, devenită în timp preludiul generalizat al vieții de relație. Din umbra acestor cuvinte, Omul se mulțumea cu gândul că poate judeca, condamna la moarte și executa în chip irevocabil orice legătură dintre el și restul omenirii, deșirată etic și estetic, surrogată și neputincioasă precum un cuțit confecționat din făină în fața unei pâini oțelite. Societatea, sau mai bine zis, această plebe târâtă prin aur topit de un Dumnezeu nedrept, se împărțea la porunca Omului, în două categorii: El, Omul și cei care nu-l lăsau sfinților în pace. La fel s-a exprimat și când a văzut bucătăria devastată, și când s-a simțit părăsit de ultima amantă, chiar și atunci când a observat că socoteala sa din târgul cu gresie galbenă a fost eronată, iar el - păcălit în ultimul hal.

- Lăsați-mă sfinților în pace!...

... era mai mult decât o afacere profitabilă, o căsnicie fericită sau o carieră de succes, era, privită prin prisma simplității desavârșite,

P.j. suie și coboară treptele

sami damian

„Nu mă poți judeca pentru păcate de care te faci singur vinovat.“

Am pomenit de fobiile care au persistat la mine și după evadare, de dezgustul acumulat în epoca dictatului ideologic, când adevărul nu putea răzbate prin țesătura demagogiei. Mâna care fusese deprinsă să umple filele de hârtie ferindu-se să încalce norme de servire a unei cauze nu mai reușea să înfrângă o paralizie, să rupă un blestem. M-am lăsat și eu indus în eroare de ideea că am nevoie de un lung interval de relaxare și de convalescență până să mă reapuc să înfrunt cazna scrisului. Oricât aș întoarce lucrurile nu eram mai puțin vinovat decât P.j., învăluind cu fraze pompoase o lășitate sui-generis, cea în fața filei albe nescrise.

Ce puteam opune abandonării armelor în situația lui P.j., dacă nici eu nu străluceam prin tăria de a izgoni duhurile rele ca să-mi pot exercita meseria de creație? Aș fi putut invoca distincția între mobilurile abuliei; el nu se socotea apt să se tortureze singur, răbdând la masa de scris (dintre toate eforturile care îi dispăceau, cea a creației îi stârnea repulsia cea

jurnal

mai mare), dar nu voia să recunoască sorginta impotenței, inventa pretexte care confereau înfrângerii o aură de glorie. Tinsese spre perfecțiune, nu accepta intermediarul, etapa provizorie încă nedesprinsă de mediocritate, aspirase foarte sus și de acolo rostogolirea e omezească, nu simțea vreo răspundere pentru eșec. În context cu disimularea lui, despre mine nu se putea susține că fugeam de travaliu. Nu debitam nici fraze patetice despre un ideal inaccesibil.

Nu e mai puțin adevărat că eșuarea concretă era identică. Nu puteam birui blestemul, chinuit încă de fantomele puse în mișcare în trecut de aparatul ideologic. Să neg prelungita îndepărtare de creație (mă mărgineam să îndeplinesc conștiințios atribuțiile de lector la Universitate) ar însemna o derobare de la răspundere. Abia o lecuire a rănilor de altă dată, întrerupând fatala determinare, întâlnirea cu Nego, prieten minunat, care mi-a insuflat din nou avântul de a relua uneltele de critic - acești factori mi-au asigurat salvarea din letargie. Cele dintâi colaborări la revista din exil condusă de Nego i-au provocat prietenului probabil nopți albe, trebuia să refacă mazăgălele cuiva care reînvăța un meșteșug, nu nimerea cuvintele potrivite, se poticnea la cele mai simple argumentări. N-am putut ocoli ridicolul și îi port recunoștință că m-a ajutat să-mi vîndec paralizia, un ajutor acordat cu competență, cu severitate, dar și cu mult tact.

„Nu voi admite niciodată pângărirea familiei mele, lăcaș de sfințenie.“

Cu astfel de lozinci de o solemnitate suspectă a marcat trecerea sa de la postura de

hoinar, primit în gazdă și răsplătit și pentru umilința și respectul pe care le arăta, spre postura de stăpân a unei case, în care trona pe fotoliul de onoare și unde nu mai putea pași un indezirabil. Spre uimirea mea, în categoria celor prohibiți era inclusă și E., prietena grație căreia efectuase saltul în lumea nouă. Cu ce îi greșise? Nu avea ce să-i reproșeze în afara unor neajunsuri din unghiul lui de vedere, în opțiuni și preferințe, cunoscute încă din orașul de baștină, acolo unde o implorase să-l scoată din infern tocmai în virtutea amicitiei. Asta îl definea, punerea strictă în aplicare a unui decalog care lua contur o dată cu bifarea unor ținte pe parcurs. Cât timp cerșise la porțile Universității și familia întârzia să emigreze, E. îi oferea cu mărinimie un sălaș și un liant de comunicare cu urbea străină. Serile lua cina pe atunci la un compatriot, pescuit în Heidelberg, profita de ospitalitatea lui și a soției sale.

Nu mult după ce a simțit că are un pământ solid sub picioare, că nu mai depinde de bunăvoința altora, s-a despărțit brusc de anturajul vechi, fără explicații. De îndată ce nu-i mai găsea vreo trebuință era firesc, din optica lui, să întrerupă contactul. Le închidea ușa în nas celor la care s-a furișat recunoscător înainte, când nu putuse încă ieși din starea de pripas. Acum, desferecat de obligații, neștiind ce-i recunoștința, s-a decis să fie selectiv, în casa lui nu vor pătrunde decât aleșii unei confrerii intelectuale și morale. Cel care le conferea titulatura respectivă era numai el, sita la care recurgea elimina tot ce părea îndoielnic, sub un anumit etalon. Își permitea să fie și capricios, pe lângă criteriile de valoare funcționau și resentimentele, senzațiile de antipatie și chiar de ură împotriva cuiva. Ca să revin la E., nu doar prin gestul generos de a-l sprijini în planul de fugă, ea s-a dovedit superioară moral lui P.j., dar, în genere, destoinicia, interesul pentru studiu, asimilarea mai multor limbi, modestia neostentativă i-ar fi garantat înscrierea în cel mai select cerc intelectual. Nu aceeași intransigență a manifestat P.j. față de mine, bănuiesc că era ghidat încă de interesul arivist, mai trăgea foloase din funcția mea de conducător al lectoratului. Îmi aducea imputarea că nu-l vizitez mai des, când seoseam îmi ceda fotoliul lui de pater familias, un semn de stimă și venerație.

De când căzuse năpasta pe capul meu, fiind handicapat și constrâns să mă retrag în pensiunea doamnei Freytag, plângerea formulată de P.j. nimerea în gol. El era la curent cu privațiunile de care sufeream, amănăm chiar telefoanele urgente către fratele meu sau către I. la București, nu puteam chema decât din oraș, gazda mea nu îngăduia chiriașilor să mănuiască aparatul ei. Cât despre „sfințenia familiei“, aceasta era iar o mostră de ipocrizie enormă. Fusesem martor la unele escapade extraconjugale ale lui P.j., nu-l condamnam din puritanism pentru abateri de acest calibru, în fond era viața lui de care era responsabil. Ceea ce mă intriga însă era nevoia pe care o resimțea de a acoperi gusturi deșuchete printr-o retorică a exaltării. Nu pregeta să elogieze binefacerile căsniciei, reazemul unic al existenței. Îmi aduc aminte de vacanțe petrecute la Mogoșoaia, la casa de creație unde mă întâlneam nu rareori cu A.D.M., un tânăr autor foarte citit. Cu el mă plimbam cu barca și, în mijlocul lacului, sub soarele arzător, el declama o odă închinată probității față de soție. Era de notorietate împrejurarea că era căutat la două-trei zile de amanta en-titre, tot din lumea literară. Scena ar fi putut fi jucată ca o farsă, el con-

Iată câteva note răzlețe, rămase dintr-un jurnal conceput de mine cu 20 de ani în urmă la Heidelberg. Jurnalul a fost reprodus recent în „Contemporanul“, în afara fragmentului final pe care îl propun acum revistei „Luceafărul“. El se referă la trecerea prin localitate ca un meteorit a unui coleg universitar P.j., care, profitând de prezența mea la Lectoratul de română în cadrul Seminarului de Romanistică, a încercat să-și găsească un sălaș acolo, uzând de metode nu întotdeauna corecte. Încheiam analiza conflictului ce ne-a opus cu o comparare a abuliei scrisului care ne-a apăsât pe amândoi, totuși cu derivări diferite. În acel „caiet verde“, cum l-am intitulat, plecam mereu de la o declarație a lui P.j., prin care voia să se delimiteze de mine și să mă persifleze, însoțită de un comentariu al meu, adecvat situației, din unghiul personal de vedere.

tinua să fie însă nespuse de serios, pătruns de o inspirație gravă. Nimeni nu-l întreba nimic, nu i se cerea socoteală. Ce îi dădea ghies să zică altceva decât credea, apăsând la intervale pe pedala atașamentului absolut față de nevastă?

La P.j. celebrarea camaradei de viață îi garanta parcă răsfațul de a fi îngrijit de familie, de a i se executa fără crâcnire poruncile. Aceași soție adorată la o ocazie era altă dată ocărăta ca la ușa cortului, sau gratificată în conversații în târg ca ingrată, neghioabă, cu reacții glandulare. Nu izbutea să păstreze discreția nici când erau în joc sfintele fire ale căsniciei. Că ele erau drastic păzite când alții voiau să le pângărească - nobila misiune părea să aibe un rost. Ea își pierdea eficiența când cel care ataca era chiar el însuși.

„Nu pot să discut decât cu oameni care se roagă.“

Dacă pentru P.j. celula de bază, familia, e sfântă, mai exista un cerc ceva mai larg, care dispune de o prioritate: comunitatea religioasă din care făcea parte. Numai în acest caz, se putea comporta firesc, nestânjenit. Cu cineva care se declara ateu comunicarea se înfunda inevitabil, poteciile prea strâmte nu duceau la lumină. De religie uza ca de o armă eficace pentru a se debarasa de ceilalți. În orice caz, cei nepătrunși de harul credinței nu erau în stare să urce în pisc, afirma el, un schimb de păreri cu ei n-avea rost, se dovedea inutil, universurile se arătau ermetice blocate. N-am auzit că ar fi frecventat biserica. Asta nu-l împiedica să militeze pentru ideea de neînduplecare pe tărâmul convingerilor, ca și cum ar fi fost investit să păzească un sanctuar. Scotea din traista lui de misionar tot felul de aforisme, un arsenal al intoleranței. Cine nu era permeabil la adierea sacralului, proclama el, acela nu poate fi ajutat, s-a condamnat singur la rătăcire și la inferioritate.

Întrerupea uneori discuția cu mine, în zilele când mai stăteam de vorbă, exprimându-și subit regretul că n-am cum să-l înțeleg oricât m-aș strădui (efortul mi-l conceda), șansele mele de a străpunge zidul erau minime. Persistam în greșeală, în păcat, din cauza neputinței cu care eram blestemat, de a nu crede. Eram un ins pierdut, fiindcă îmi era sustras reazimul. La aripi spre a decola spre Olimpul cunoașterii nu puteam aspira, văduvit fiind de puterea de a mă închina. Își dădea seama că refuzul său de a mai întreține o comunicare venea în contradicție cu un alt

(continuare în pagina 23)

tom paine:

Copiii castanietelor

Că mare parte din povestea asta se petrece înainte de Congresul Anarhiștilor din Portland, în vara anului 1996. Poate ați citit prin ziare despre congres din pricina legii marțiale care s-a dat atunci. Pentru mine, toată perioada asta dinainte de congres e ca un fel de ceață aburie, că până s-o-ntâlnesc pe Blue pe Coasta de Vest pluteam călare pe droguri cam șase zile pe săptămână.

Înainte de-a pleca din Providence spre Vest aveam niște codițe de fală și tocmai îmi mijise pufulețul ăsta auriu pe bărbie, pe care-l răsuceam tot timpul între degete în timp ce pluteam. Nu știu de ce, da-mi plăcea să-l torc între degetul mare și celelalte degete. Poate pentru că aveam doar șaisprezece ani și astea erau primele mele fire de păr pe față și mă simțeam mai răsărit, iar când plutești pe-o marfă bună devii total meditativ, la modu' *astea-s primele mele fire de păr pe față* - deși nu era genu' de declarație care să i-o fac lui Bugeye și Nosebone sau oricare alt golănaș cu care ne dădeam pe skateboard-uri la vremea aia, în Providence. Dacă Blue ar fi existat pentru mine atunci, poate i-aș fi declarat-o, dar ea nu exista decât în viitor.

Oricum, așa stătea treaba când s-a pornit tărășenia. Pe-atunci trăiam într-un fel de debara în locuința tipului ăsta. Wayne, unul dintre dealerii pentru care lucram, iar când nu *pluteam* mai ajutam prin casă, mai aduceam câte-o pizza. Eram puternic în acid (LSD) atunci, uneori petreceam toată ziua în debara, singur. Mi-amintesc că transpiram serios înăuntru pentru că tot apartamentul era supraîncălzit. Într-o zi când am ieșit de acolo m-am poticnit, gândind: *Apă! Apă!* Și tipu' ăsta irlandez, Ian, răsare în fața mea cu un pahar de apă și mă întreabă de ce transpir în debara. Întrebare normală, dar m-a pus pe gânduri. Poate accentul lui m-a făcut să-l aud. Ian s-a pornit să-mi povestească cum a întâlnit-o pe americanca asta în Amsterdam și cum și-a cheltuit toți banii ca să vină aici, să-i facă o surpriză. Dar ea s-a purtat la modu' *păcat c-ai venit, tipule*, iar el era depresat rău pe chestia asta. Nu se mai termina povestind despre fata care-i dăduse papucii, dar n-aveam chef să mă-ntorc în debara să transpir, așa că m-am lungit pe canapea și l-am ascultat. Mamă, că mult îi mai plăcea să povestească! I-am zis că eu personal eram de părere că ideea de a face sex e supraestimată, că nu-i o chestie nemaipomenită, ba chiar plicticoasă. Asta era părerea mea, deși

el a încercat să-mi demonstreze contrariul. Ian vorbea atât de mult despre fata asta că până la coadă a început să-mi fie și mie dor de ea, ceea ce era ciudat rău de tot.

Într-o zi, când eu și Ian stăm de vorbă, Wayne dealeru' dă buzna, șucărit foc din cauza polițaiilor din Providence care i-au nasolit total afacerile. Wayne e la vreo douăzeci de ani, solid, și nu prea voiai să fii în preajma lui când era șucărit. Dar în ziua aia s-a calmat destul de rapid după ce a început să ne povestească cum avea de gând s-o taie la Congresul Anarhiștilor din Portland, îndemnându-ne să-l însoțim. Ian a zis că și el era interesat să meargă la Minneapolis și că va da bani de benzină până-acolo. Wayne a promis c-o să contribuie cu zece grame de iarbă pentru drum și să vindem când avem nevoie de extra *cash* față de ce-aveam pe noi. Am ieșit în stradă undeam dat peste Nosebone și Bugeye și ne-am ambalat serios pe chestia că vom merge la Congresul Anarhist, deși habar n-aveam cu ce se mănâncă. Dar ne simțeam la modu', *anarhist, frate, cool*.

Eram cu toții în Toyota asta de furat, eu și Nosebone, și Bugeye, și Wayne, și irlandezu', Ian. Tocmai ieșisem din Providence, iar mașina a murit. Numai ce intrasem pe vârful feliei ăleia care e Pennsylvania, iar mașina făcea *cătank cătank, cătank*. Am împins mașina asta care era pe moarte într-o parcare de K-Mart și parcă tot chefu' îmi zburase pe geam. Dar Bugeye era prieten cu tipii care se dădeau pe Harley. Deschide el capota, iar eu mă uit la motorul mașinii care e ceva total ciudat, un motor. Parcă pluteam un pic. Dar Bugeye imediat smulge filtrul de aer și-l ține-n aer, zice că trebuie schimbat, așa că suntem cu toții înnebuniți că Bugeye are talentul ăsta. Adică, intră în K-Mart, cumpără un filtru de aer și, după vreo zece minute, suntem din nou pe drum, iar eu mă cam uit la Bugeye cu un altfel de respect. Ceea ce e ciudat, fiindcă în Providence mă cam călcau pe nervi rockerii cu motoare-n cap.

Așa că iată-ne din nou la drum, și încă ce drum. Sunt așa de ambalat că mergem la Congresul Anarhiștilor, încât simt că-mi trebuie *ceva* să-mi exprim mai bine sentimentul ăsta bestial. Așa că-mi vopsesc unghiile în negru și mă dau cu negru pe la ochi, iar într-o stație de benzină mă vopsesc brunet și mă îmbrac cu cămașa asta lungă de mătase, care arată ca o rochie. Arăt total sărit de pe fix și, n-am ieșit de două minute din budă, când

dau buzna polițaii cu mașinile lor, cu sche-lălăit de sirene și girofaruri, care mă înconjoară, parcă-i un asediu. Și au mai apărut și camerele de filmat și reflectoare, ce curu' meu? Iar polițaii mă percheziționează și, mă gândesc, poate e vorba de vreun episod din serialul de televiziune *Cops*. Dar copiii nu găsesc nimic nasol asupra mea, iar camera-mani sunt destul de șucăriți și mă împung cu camerele lor de filmat, întrebându-mă dacă nu sunt vreun satanist sau ceva în genu' ăsta. Și eu le spun *să vă fută peștii*.

Fiindcă era vorba de-o mașină furată, ceilalți își luaseră tălpășița când au văzut că m-atacă poliția. Mai târziu s-au întors după mine, m-am urcat în mașină și am pornit la drum, fumând iarbă. Eram cu toții pe-o mână, că nu voiam decât să ne găsim pacea, dar ce să faci când America era așa de futută, c-apăreau tipi din ăștia în speranța că nu facem altceva decât să ne-nchinăm diavolului? Adică ce era să facem, *să ne maturizăm și să ne alăturăm lor?* Asta dă naștere la un soi de deprimare generală, dar luăm puțin acid și ne ridicam moralul până la Minneapolis. Când ajungem la Minneapolis, tragem la un prieten de-al tatălui lui Ian, despre care aflăm că e agent F.B.I., numai acum nu-i acasă, iar soția lui ne oferă lap și prăjiturile și insistă să rămânem cu toții acolo, dar înainte de toate ne ducem puțin în grădina prin care trece un râuleț și stăm în ploaie, fumând iarbă, dezbătând ce opțiuni avem.

Când ne întorcem în casă, dăm peste individul ăsta, genu' de agent F.B.I. spilcuit și bătut în cap, rămas de pe vremea lui Ronald Reagan, iar noi știm că duhnim a iarbă, în timp ce el afișează un zâmbet mincinos, de *încântat de cunoștință*. Dar suntem în casa lui, iar el nu ne arestează pe loc, și ne gândim *da' ce pizda mă-si?* Nu-i spunem că mergem la Congresul Anarhiștilor, iar el ne zice că putem dormi la demisol. Demisolul e tapetat cu oglinzi și mă cac pe mine de frică gândindu-mă *ce dracu' facem noi acum*. Wayne și Nosebone destupă o sticlă de Wild Turkey de-a individului, pe care-au găsit-o în spatele barului. Afară s-a pornit ca un fel de uragan, așa că nu se pune problema să plecăm din demisol, iar după o vreme toți ne-am calmat de la Wild Turkey.

Nu-mi prea place să beau, îmi place mai mult iarba, e mai inocentă, așa că nu beau mult. Mă uit la oglinzile de pe pereți, în timp ce toți ceilalți dorm, mă gândesc că sunt oglinzi duble, ceea ce mă înnebunește de cap. Așa că, în puterea nopții, mă îmbrac și,

după ce iau cu mine rezerva de iarbă a lui Wayne, mă duc să dorm în mașină. Tot noaptea, febeistul coboară în demisol și cotrobăie prin lucrurile băieților. Se trezesc ei, dar nimeni nu face o mișcare. Iar a doua zi Wayne e șucărit rău de tot pe mine, că cică i-am violat drepturile luându-i iarbă și, filozofic vorbind, are dreptate, dar ar putea să-mi mulțumească că l-am salvat de Mr. F.B.I. Ce e cel mai surprinzător despre întreaga chestie e că Nosebone era de acord cu Wayne, că cică n-aveam dreptul să mă bag prin lucrurile lui, că-i violam spațiul.

În dimineața aia, Ian irlandezu' se cuplează cu alți indivizi de-ai lui și ne luăm rămas bun la podul dinspre St. Paul. Îi spun că sper să-și găsească altă gagică mișto, dar se pare c-a fost o greșeală, fiindcă el, dac-o credeți sau nu, era încă serios marcat de faptul că i se dăduseră papucii, ceea ce m-a mirat. În timp ce stăm acolo, la podul spre St. Paul, Wayne ochește o peșteră, jos, sub noi, în malul râului Mississippi. E o peșteră naturală și ne târâm pe malul Mississippi-ului să vedem ce și cum, dar e clar că e o peșteră ca lumea. Wayne se duce în oraș să cumpere de mâncare, se-ntoarce. halim și ne încercăm cu fumul de iarbă, chiorându-ne din peșteră la Mississippi, în timp ce toamnă cu găleata, iar Nosebone turuie într-una despre chestiile nemaipomenite care clar că trebuie să sentâmples în viitor, la Congresul Anarhiștilor.

Noaptea aia, târziu, câțiva cufundari plutesc în lumina lunii, traversând un Mississippi turbat, și mă gândesc, *hei, sunt eu și viața mea, sunt unul dintre cufundari*. Știu că sună siropos și infantil, dar, pe vremea aia, eu și Bugeye așa gândeam, și-am încercat să imităm piuitul cufundarilor toată noaptea, până n-am mai știut de noi.

Când m-am trezit, aveam picioarele ude, iar Wayne construia un fel de dig din pământ, să nu lase Mississippi-ul să ne inunde peștera. Am zis ceva de genu' *Băieți, ar cam trebui s-o ștergem de-aici*. Dar Wayne mă contrazice și pierdem o groază de timp certându-ne, apoi ne lovește așa ca un puseu de inundație, că suntem cu apa până la genunchi, împinși pe malul mălos al Mississippi-ului. Nu ieșim bine pe mal, eu cu Nosebone și Bugeye și Wayne, că vedem peștera scufundată, și încă plouă serios de tot. Intrăm în mașină zgribuliți și speriați și începem să fumăm iarbă, furioși și grăbiți, să ne calmăm și să gonim unda ideii de moarte. Degeaba. Wayne parcă și-a ieșit din minți și deschide geamul, aruncând lucruri afară, la-ntâmplare. Aruncă parte din lucrurile lui, dar începe s-arunce și de-ale noastre, și asta nu-i corect. Se iscă o ceartă murdară, iar Wayne coboară din mașină și zice că merge pe jos până-n Oregon. Toți sărim pe el, *nu, tată, treci în mașină*. Dar Wayne e hotărât și-o ia pe jos prin ploaie, dispărând în ceață, iar după asta rămân uitându-mă la ploaia care biciuie parbrizul și atunci iau hotărârea ca data viitoare, când o să dorm într-o peșteră pe malul râului și să inundația peste mine, nu mai stau eu să mă cert cu nici un Wayne, o tai de unul singur.

Așa că ne așternem din nou la drum și ieșim din Minneapolis, și suntem toți foarte tăcuți gândindu-ne la gândurile noastre despre răul care aproape că ne-a prăpădit și despre Wayne, care a dispărut cu iarbă lui cu tot. Eu și Nosebone și Bugeye continuăm să fim tăcuți până ne dăm seama că nici rezerva noastră de acid nu mai este, că poate s-a dus pe fereastră când Wayne înnebunise, sau poate se pierduse când ne-am luat tâlpășița.

Ceea ce e foarte deprimant când mai sunt atâtea mile de parcurs pe uscat până la Congresul Anarhiștilor. Așa că suntem dublu de deprimați și de buimaci în timp ce plouă și nimeni nu vorbește multe ore și mile-n șir. În miez de noapte ajungem la un fel de popas unde trag de obicei camionagii, iar la W.C. vedem niște grafitti unde scrie că cei doi King, Rodney și Martin, au primit ce-au meritat, și pentru asta le-am tras o flegmă pe tețghea, de care Bugeye zice că-i cea mai mare pe care a văzut-o vreodată, pentru că suntem toți revoltați și furioși. Dar aici e Nebraska și, când ne uităm de jur împrejur vedem numai camionagii, de ne cade fisa, *au, mama!* Camionagii ne fixează intens de sub pălăriile lor de Cowboy, așa că ne retragem înapoi la mașină și pornim la drum, dar acum e iarăși bine-n mașină, ne recăpătăm unda verde.

Mașina noastră era bolnavă rău, avea niște găuri de rugină în șasiu și, cum ploua baban și înaintam prin potop, apa ne șpreia de parcă-am fi văslit. După popasul camionagiilor s-a întâmplat un lucru extraordinar. Pământul era drept ca-n palmă cât vedeai cu ochii și, de jur împrejur, sute de fulgere despicau cerul, dar de *jos în sus*. Pentru o clipă am crezut că ne vine de la plutirea din iarbă. Adică fulgerele de la pământ la cer. Eram cam singurii oameni pe-acolo, așa c-am oprit mașina în mijlocul drumului, fiindcă asta era special *pentru sufletul nostru*. Erau atâtea fulgerături, ceva de speriat și totuși *cool*, iar Nosebone a călcat pe accelerație până ce-am simțit că zburăm prin fulgeratul de sus în jos de parcă nimic nu ne putea atinge, și parcă asta a durat ore-n șir.

Apoi, dintr-o dată, ne-am trezit în mijlocul Munților Stâncoși. Băi băiete, munți, nu glumă. Că începeam să-mi dau seama cât de mare e țara asta. Și ne oprim noi la un popas chiar la capătul de sus al pasului spre Stâncoși. Iar acolo dăm peste niște bătrânei care robotesc la popas, ceva membri într-o organizație auxiliară locală, care oferă călătorilor cafea și gogoși, să te-ncălzească înainte să cobori din munți, și ei ne povestesc istorioare ciudate despre cum orașelul ăsta fusese pe vremuri un orașel prosper, de cherestea, dar că acum toată cherestea se terminase, și alte chestii de-astea. Iar bătrâneii și noi golaniii cădem de acord că America e futută rău când vine vorba de cum s-a purtat cu natura mamă.

Apoi iară suntem în mașină și-avem chef de drum și mă gândesc că poate suntem nebuni, dar, când dăm de Pacific, îmi dau seama că nu suntem nebuni, iar atunci iese soarele și ceața se topește, și acolo e întreg Oceanul Pacific. Suntem vrăjiți de ocean și călătorim de-a lungul lui, sorbindu-i vibrațiile nemaipomenite, dar apare elicopterul ăsta deasupra, urmărindu-ne, și ne-a ruinat unda de vrajă, așa că ne-am luat după el, urmărindu-l cu capetele atârdate afară din mașină, dar unda elicopterului e atât de negativă că ieșim de pe drumul principal și găsim un drumuleț care duce la o cramă, adânc în pădure, în grija unor tipi nemaipomeniți din Alaska, care ne dau vin bun, deși sunt un pic cam îndoiți că n-avem decât șaisprezece ani. Tipii aveau un câine husky cu care se juca Bugeye, apoi am strivit strugurii cu picioarele, și ne încălzim bine, ba chiar ne îmbătăm, iar Bugeye vrea și el o

cramă, că-i o chestie antică și pământeană, apoi Bugeye decide să se stabilească la cramă, că acolo vrea el să lucreze pământul, la modu' antic.

Am rămas destul de deprimați, doar eu și Nosebone în mașină. Suntem total tăcuți în timp ce navigăm de-a lungul țărnelor spre Congresul Anarhiștilor și, după câteva ore, ne gândim la toți cunoscuții de pe skateboard-uri din Providence și la bătrânul Wayne și chiar la Bugeye de parcă trecuse o sută de ani de când i-am văzut ultima oară.

Ajungem direct în piața mare din centrul Portland-ului. Observăm vreo doi tipi jonglând cu mingiuțe și nu parcăm noi bine că vedem o ladă de gunoi care ia foc. Dintr-o dată apar toți punkiștii ăștia care încep să topăie în jurul flăcărilor. Iar lângă ladă e un BMW alb și ei sar întruna rugându-se ca BMW-ul să ia foc. Eu și Nosebone îi vedem cum topăie în jurul flăcărilor și ne gândim, *cool*, adică e semnul pe care-l așteptam, *deci aici e locul încotro ne-ndreptăm*.

Nimeni nu e foarte sigur de data la care Congresul Anarhiștilor trebuie să înceapă, iar sentimentul clar e că nu dă bine să întreb, cum anarhiștii sunt destul de categorici în a nu stabili o dată și o oră anume pentru nimic. Așa că, atunci când eu și Nosebone nu ieșim la cerșit fise, hoinărim ca niște turiști și dăm peste castelul ăsta vechi și mare de pe colinele de deasupra Portland-ului. E un castel din piatră, parțial ruinat de o bilă imensă de oțel pentru dărâmat clădiri, nimeni nu știe de ce, dar au mai rămas destule ziduri ca să-ți faci o părere de cum a fost de altceva odată. Ne-am hotărât să ne mutăm în castelul de pe coline. Am colindat împrejurimile și am adunat o grămadă de lemne din lăzile de gunoi de la căsoaiele astea care se construiau în afara Portland-ului, și-am dus lemnul sus la castel, unde-am înjghebat niște adăposturi pe cinste.

Tot mai mulți punkiști sosesc în Portland pentru Congresul Anarhiștilor, iar unii aud de castel și încep să vină sus să-și construiască adăposturi. Era acolo un tip mai în vârstă, căruia îi ziceam GI Joe, un dezertor din armată, iar el era văzut ca un fel de primar al așezării noastre crescânde de ciudați. Stătea tot timpul acolo sus și ne păzea lucrurile când eram plecați să cerșim mărunțiș. O gașcă mare de vagabonzi, care trăiesc sărind din tren în tren prin toată țara, și-au făcut apariția cu pletele șpreiate cu vopsea, că cică îndepărtează păduchii, iar ăștia aveau lanterne și toate cele necesare săritului prin trenuri, ce mai, erau de-ai noștri. În jurul focului care arde în noapte, câțiva dintre cei mai în vârstă încep să povestească istorioare din viața lor de vagabondaj și, pentru o vreme, parcă și noi facem parte din tribul ăsta al superciudaților, iar ei sunt povestitorii noștri înțelepți, și totul a fost nemaipomenit de frumos, dacă înțelegi ce vreau să spun, iar printre ei mai era și tipul ăsta, Frank, la vreo cincizeci de ani, mare călător și băutor, care la început a fost okay și ne-a povestit câteva istorioare pe cinste, dar pe urmă s-a obosit criță și-am ajuns să-l țin de aripă toată noaptea, ca să nu-și ia zborul, peste stânci, spre adâncuri.

Traducere de
Teodor Fleșeru

literatura lumii

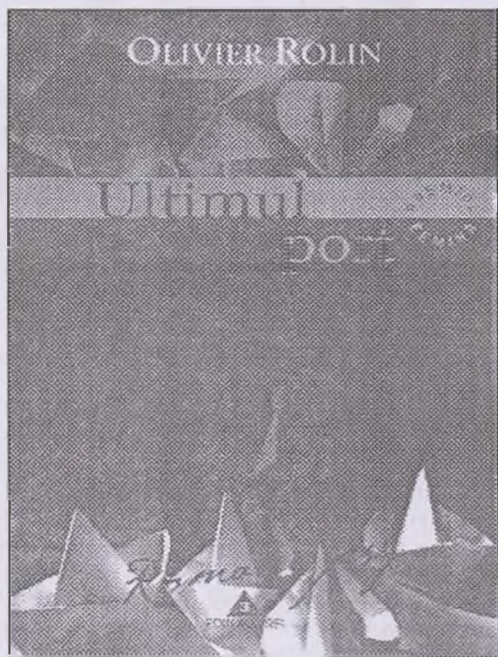

Recviem la capătul iluziilor

geo vasilc

In afara romanului **Port-Soudan** (Editions du Seuil, 1994), Olivier Rolin (n. 1947, Boulogne-Billancourt/Paris) a mai scris încă cinci cărți, între care amintim: **Născocirea lumii** (1993), **Meroe** (1998), **Tigru de hârtie** (2002, Premiul France Culture). **Port-Soudan**, tradus impecabil în limba română de Vasile Zinenco sub titlul de **Ultimul Port** (Editura TREI, 2003, 163 p., colecția psy) a primit Premiul Femina în 1994.

Este istoria a doi prieteni, a naratorului și a scriitorului-sinucigaș, legați indestructibil de tinerețea lor pariziană,

pe fundalul anilor '60-'70, și despărțiți de soartă mai bine de două decenii. Naratorul se află în prezent într-un fel de infern portuar african, exil inertial al ratării și neputinței, pe când scriitorul își trăiește negurosul său roman de dragoste la Paris. În urma unei scrisori ce-i anunță moartea prietenului, ex-ofițerul de navigație se întoarce în Franța, spre a se lansa într-un fel de anchetă psihanalitică a dispariției tovarășului său de idealuri. Contactează mai întâi femeia de serviciu ce-i expediase scrisoarea, femeie ce va deveni referențialul plăt al naratorului.

Cele XIII scurte capitole alternează două tipuri de realități, cea africană și cea franceză, în care consulul onorific din Port-Soudan se simte la fel de străin. Este șocat de spectacolul oferit de actualitatea franceză, de lumea ce întoarce spatele dramelor de dragul jocului și jongleriilor electronice, acceptând enorma mașinărie socială de suprimat

gândirea. Moartea prietenului său A., senzor ultrasensibil și scriitor, poate fi și o urmare a degradării spiritului public în paralel cu duplicitatea eternului feminin, întrupată de iubita aceluia, posibilă aliată, dar și trădătoare. Abordarea istoriei mari în contrapunct cu istoria mecanismelor psihice ale personajelor asigură interesul cărții lui Rolin, expert în semiologia contratimpului erotic, dar și al traumelor psiho-sociale, entropice. Eroul nostru, ultragiatic de refuzul și tăcerea partenerei, se surpă sub excesul durerii în fază „delicioasă” încetând să mai sufere sau să se indigneze, informeze etc. Tumultul lumii nu-l mai atrage, cade în dipsomanie anxioasă, obsedat exclusiv de ordinea sticlelor de whisky aranjate ca un vitraliu în cameră.

Amintirea orașului mort Port-Soudan îl persecută pe narator pe tot parcursul cărții, aducând în prim-plan scene sângeroase cu murene, ruine de nave eșuate, aducătoare de neliniște onirică, fantasmatică. Recuperarea vieții și morții lui A. se face prin aglutinarea celor mai disparate detalii denunțate de martorașpion, începând cu certurile, țipetele, zgomotele acuplării și terminând cu pașii aceluia pe parchet și muzica obsedantă, depresivă. Interesându-se în mediile pe care le frecventa, naratorul află că scriitorul-sinucigaș era prea puțin cunoscut și agreat, reproșându-i-se orgoliul asocial și maladiv, erezia vizavi de canoanele demimondene. N-avea cum să fie pe placul acelor pseudointelectuali conservatori ai propriului vid sufletesc, fanfaroni și vanitoși ce detestau singularitatea și elecțiunea lui A.

Revenirea naratorului în Franța, asemeni unui Candide voltairian incisiv, este un prilej pentru Olivier Rolin de a radiografia o tablă de valori devastate, reduse la semantica unei actualități informale și redundante; sclavia banului, obsesia marilor lovituri financiare au luat de mult locul luminilor Europei, instaurând era vulgarității și bășcăliei scabroase, a imposturii. Acest profund derapaj axiologic l-ar fi putut împinge pe A., alături de eșecul erotic, la derută și suicid. Pendulând între estimarea psihologică a faptelor și descrierea expresionistă a peisajelor de umbre și irizări policrome, naratorul află despre internarea prietenului său la o clinică de psihiatrie, deja distrus fizic de cocktailul de alcool și anxiolitice cu care se droga. Ni se oferă detaliile acestei faze a bolii: privire în gol sau fixă, interiorizare ermetică a unor suferințe din care își revine sporadic, înspăimântat de cele mai banale

zgomote exterioare. Cel ce încercase zadarnic să reechilibreze agonia unei iubiri, vexat de solitudinea și provizoratul crepuscular în care partenera sa se închisese, se afla acum în plin coșmar. Căci tânăra femeie semiîndoliată nu-l mai iubea decât în afara realității lui trupești, contingente, îi iubea încă din viață, imaginea postumă, absența. Nu este exclusă, de asemenea, și varianta că ea nu agrea pasiunea extremă la care aspira A. Căruia nu-i rămâne decât certitudinea neantului, de vreme ce însuși scrisul său este abandonat de cuvinte, de fluxul lor limpid, devenit de-acum o apă bălțită de deșeuri avariate.

A. trăiește un fel de asfixie gnoseologică alegorizată de Rolin printr-o golire traumatic-neuronală. Trădarea iubitei-călău îl expune tuturor torturilor și himerelor mortale. Simpatia totală, aproape lirică a autorului se revarsă asupra Parisului anilor '60, evocat în detaliile trăite și acum anulate de timp. Se simt vibrațiile și ecoul istoriei ce-au fasonat spiritul generației, încă sensibilă la reperele Rezistenței și ale celebrei boeme artistice. Acoperite acum de marea prelată a imaginilor nivelatoare, sub care de mult au expirat istoria, morala, politica, literatura și, evident, camaradul

cartea străină

său de ideal, scriitorul A. ce venea dintr-o cu totul altă lume decât iubita-înger și sucub totodată - desprinsă parcă din enorma vitrină comercial-turistică, instantanee, narcisistă, frivolă și felonă. Cel ce a crezut în iluzia frumuseții ei baptesimale s-a înșelat, căci lumea lui, sub ascendentul dublu al artelor istoriei, s-a sfărâmat, incompatibilă cu materialitatea dură, ațeră, cinică.

Identificându-se în final cu A., naratorul îl reprezintă într-o etapă și versiune ulterioară, localizată în Port-Soudan (unde se întoarce definitiv). O versiune a infernului asumat, aptă să rezoneze cu acel climat sinistru de tortură, crimă și fărădelege, sonorizat de rafale de pistol-mitralieră și voci megafonate de muezini. Un fel de expiere a erorilor și morții prietenului A., într-un loc (oricum preferabil Parisului alienant) unde își poate reprezenta sacrificiul de sine al îndrăgostitului, dar și înțelege amăgirea, orbirea celui ce nu vede sămânța vulgarei trădări, dincolo de aparențele unei pasiuni devastatoare.

Ultimul port, carte scrisă alert, cu vervă epică postmodernă, cu patos stendhalian, dar și cu incisivitate realistă, prin dramatismul inclus și încărcătura ideatică, poate deveni un bun film psihologic despre iubire, prietenie și arte, o oglindă a morții și vieții reperelor noastre sufletești între milenii.

Scriitor în Franța (II)

ion crețu

In afara autorilor de succes deja menționați, mai trebuie ținut cont și de acei scriitori a căror venă literară a secat, dar a căror prezență în juriile literare le dă o importanță și o valoare de piață fără egal, ceea ce le-a permis editorilor să le ofere avansuri substanțiale în bani pentru cărțile pe care încă nu le-au scris și pe care, probabil, nu le vor scrie niciodată. Acest sistem este numit și Galligrasseuil (Gallimard, Grasset, Seuil) astăzi în oarecare declin, dar care a permis celor trei edituri pariziene să monopolizeze premiile literare - începând cu Premiul Goncourt - vreme de decenii. Până de curând, potrivit sondajului din „Le Nouvel Observateur”, oamenii politici beneficiau de un CSM (CSM - coeficient de suprafață mediatică) garantat. În urmă cu zece ani, editorii ofereau sume colosale în contul unor vânzări pe care se conta, care mergeau adesea până la 100.000 de exemplare. Astăzi, Claude Allegre, cu cele 200.000 de exemplare vândute, constituie o excepție. Cel mai adesea, ele nu depășesc 5.000. Editorii își smulgeau din mâini oamenii politici pentru bani și prestigiu. Această vânzătoare s-a încheiat. Un alt filon este pe cale de epuizare, cu excepții, cel al cărților de investigație. „Publicul preferă să citească proză, chiar în fragmente, scrisă de un actor implicat în mod direct într-un fapt divers sau o facere, mai degrabă decât o lucrare de sinteză a unui scriitor ziarist” se plângea un editor. Mai ales cărțile de investigație costă mult un editor în drepturi de autor, ca documentare și în costuri juridice: mai puțin în condamnări decât în cheltuieli pentru onorarii ca să se evite procesele inutile. Pentru editorii, autorii doriți au fost dintotdeauna marii intelectuali, cu CSM și CPI (CPI - coeficientul de prestigiu intelectual) garantate: ei sunt cei care dau prestigiu editorilor și ale căror cărți se vindeau la pâinea caldă. Pierre Bourdieu, Michel Serres, Georges Duby, Emmanel Le Roy Landurie, René Girard s-au găsit la originea unor enorme succese de editură. Generația următoare este chiar și mai solidă și mai prolifică, cu Alain Finkielkraut, Luc Ferry, Pascal Bruckner, Bernard-Henry Lévy sau André Glucksmann. Editorii se zbat să le descopere și să le promoveze urmașii. Locul este, parțial, ocupat de Gilles Kepel sau de un Michel Onfray, dar mai există loc și pentru alții.

Trebuie notată, de asemenea, diferența dintre CPI-ul unor autori și capacitatea lor de a face rețetă. Ca de pildă, Pierre Rosanvallon, a cărui notorietate și magisteriu nu se regăsesc decât parțial în tiraje. Dar, ce contează, intelectualul francez are suficiente cărți în mână. Numai Pascal Bruckner și André Glucksmann trăiesc exclusiv din scris. Ceilalți au multiple surse de câștig. Jacques Julliard este director delegat și editorialist la „Nouvel Observateur”, Alain Finkielkraut este profesor la Școala Politehnică - chiar unul dintre cei mai bine plătiți - și cronicar pentru „France-Culture”. Bernard-Henry Lévy scrie la „Le Point” și în alte ziare. Scriitorul a devenit chiar cineast. Alain Etchegoyen este consultant de întreprindere, la fel Alain Minc, care este consilier pentru marii patroni, ceea ce-i permite să declare vreo zece milioane de franci în venituri anuale.

Cu acești intelectocrați, ne găsim în inima sistemului foarte francez de acumulare a cunoș-

tințelor, a onorurilor, a banilor și a gloriei, imperiu despre care a scris odinioară Régis Debray în **Puterea intelectuală în Franța**. Avansurile depășesc milionul de franci pentru cărți - dacă sunt scrise - ale căror vânzări nu ar permite niciodată autorului să atingă acest prag. Drepturile de autor plătite sunt ușor superioare celor 8%, 10% și 12% acordate primului venit. Drepturile derivate (în special pentru adaptările audiovizuale) depășesc cu 50% ceea ce se plătește de obicei. Unii autori merg chiar mai departe. Marguerite Duras trăia din banii de la Gallimard așa cum trăiau marii artiști în trecut de pe urma unor mecena: notele de plată mergeau la editor care le plătea fără să clipească. Această practică revine în forță. Cu unii dintre autori, editorii se comportă ca niște veritabile dădace: intervin pe lângă Primăria Parisului pentru a le găsi locuința, le dau cărți de credit sau le oferă chiar și telefoane mobile. Mai degrabă decât să-i plătească în plus, anumiți autori vor să fie eliberați de unele obligații ale vieții cotidiene. „Există, desigur, și un interes de natură fiscală, însă demersul lor este de natură mai degrabă simbolică, explică un factor de conducere al unei mari case de editură. Cerându-ne să ne ocupăm de problemele lor personale acești autori cultivă un raport familial, chiar fetal cu editorul lor.”

Cei care nu se bucură nici de CSM, nici CPI, văd o altă față a editorului. În special tinerii autori neexperimentați care primesc între 5.000 și 20.000 de franci. Deja este mult, fiindcă trebuie să contezi pe o vânzare care nu depășește 2.000 de exemplare, ceea ce presupune un tiraj de 4.000 de exemplare, susțin editorii. Or vânzările medii ale primelor romane se situează în limita a 800 de exemplare. Doar 10% dintre romanele de debut depășesc vânzări superioare la 2.000 de exemplare. O treime dintre debutanți au vânzări inferioare numărului de exemplare oferite gratis presei. Este vorba, prin urmare, de o

meditații contemporane

investiție pe termen lung din partea editorului, fiindcă „lovituri” de la primul roman se dau doar rareori. Se citează mereu Marie Darrieussecq cu **Truismes** sau Jean Rouaud cu **Champs d'honneur**. Dar, din punct de vedere statistic, aceste succese imediate sunt marginale. „Există romane de debut care sunt publicate, deși se știe că nu vor avea nici un succes, explică un mare editor. Dar se intuiește un potențial și se cultivă autorul.” De aici, tendința de a construi „scuderii” care permit nașterea, la al doilea sau al treilea roman, a unui autor pur-sânge care ar returna toate investițiile făcute în el.

Nu ajunge să scrii o carte cultă gen **Extension du domaine de la lutte**, prima apariție a lui Michel Houellebecq. Înainte de succesul înregistrat de **Particules elementaires**, el nu vindea mai multe de 5.000 de exemplare. Cum să-i ții aproape pe tinerii autori promițători, când zapping-ul a devenit regula? Salarizându-i pe cei cu un potențial promițător. Li se cere să facă traduceri, lucrări de editare etc. În această situație se află: Vincent de Swarte, **Pharricide**, la Fayard-Pauvert. Sau Yann Moix, premiul Goncourt pentru roman de debut, 1996, **Jubilations vers le ciel**, la Editura Grasset.

Totul îi desparte pe scriitorii „boieri” de ceilalți. Dar există, cel puțin, un punct comun între ei: opacitatea sistemului. Spre deosebire de industria cinematografului, unde se cunoaște în mod precis numărul de vizionari, nici un autor nu știe cu adevărat, la o anumită dată, câte exemplare a vândut.

Există cazul limită al unei scriitoare a cărei carte a bucurat 300.000 de cumpărători, potrivit declarațiilor editorului către presă, deși în hebdomadarul „Livres Hebdo” figurează doar cu 154.000 de exemplare vândute, care a fost plătit pornind de la o bază de 120.000 de exemplare, deși depozitul legal a înregistrat doar 7.000 de exemplare! Între gogoșile publicitare, pe de-o parte și fraudă fiscală pe de alta, autorul abia se regăsește. „El nu știe cu exactitate unde stă decât dacă-l dă în judecată pe editor, susține Emmanuel de Rengerve de SNAC (Sindicatul Național al Autorilor și Compozitorilor).

Poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Leonidas din Tarent (sec. IV î. Chr.)

Primăvara la țarm

Acum e vremea să strunești corabia;
sosit-a guraliva rândunică
și grațioasa boare din apus;
câmpia-i numai floare, iar pe mare
după atâtea zvârcoliri și aspre
furtuni, acuma pacea se pogoară.
Ridică ancora, deznoadă-otgoane,
pornește, toate pânzele întinse:
Aceasta, omule, îți spun eu Priap
Din port: că poți să navighezi spre țintă.

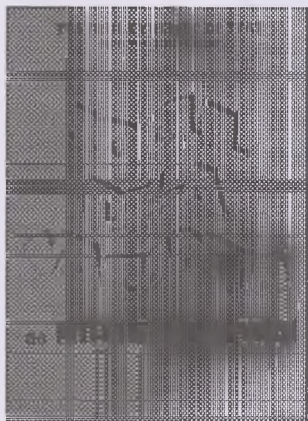
Teatrul lui Sebastian

În reprezentări contemporane

alina boboc

I. Jocul de-a vacanța

Este cunoscut faptul că Mihail Sebastian scria, traducea și adapta teatru din motive financiare. Totuși, notațiile din **Jurnalul** său despre propriile piese nu se reduc deloc numai la bani și, deși autorul vrea să pară indiferent la reprezentarea lor, implicarea este maximă: asistă la repetiții, face retușuri, chiar dacă în seara premierei cu **Jocul de-a vacanța**

(18. IX. 1938) spune că a mers liniștit la cinematograful: „Am venit spre sfârșit, destul de la timp pentru a mai simți, vie, atmosfera de sărbătoare, de satisfacție“. Piesa vede lumina rampei după doi ani de laborator (prima mențiune despre această comedie datează din

20.III.1936) și de peripeții, nu dintre cele mai plăcute. Cronicile favorabile și încasările neașteptat de mari îl determină să mărturisească: „Je ne demandais pas tant“. Constată însă cu încântare: „Forța de radiere a teatrului. Am scris cinci cărți și niciodată n-am avut sentimentul acesta de a fi fost pus în legătură directă cu **publicul**, de a fi ajuns până la el, de a-l fi preocupat, de a-l fi emoționat. A fost de ajuns însă să am o premieră de teatru, pentru ca deodată să stârneasă un întreg curent de curiozitate, de nerăbdare, de simpatie“. Timp de o lună, piesa cunoaște un imens succes de public și de critică, autorul ei se duce din când în când s-o vadă, uneori i se pare jucată slab, alteori se declară relativ mulțumit.

În prezent, comedia **Jocul de-a vacanța** se reprezintă la Teatrul Evreiesc de Stat, încă din stagiunea 2002-2003, în următoarea distribuție: Matei Alexandru (**Bogoiu**), Andrei Finți (**Ștefan Valeriu**), Natalie Ester (**Madame Vintilă**), Mihai Ciucă (**Maiorul**), Arabela Neazi (**Corina**), Octavian Cercel (**Jeff**), Bianca Dumitriu (**Agnes**), Marius Călugărița (**Un mecanic**), George Robu (**Un călător**), Eugenia Balaure (**Nevasta lui**). Regia este semnată de Mihai Manolescu, scenografia de Victor N. Crețulescu și ilustrația muzicală de Vasile Manta.

Montarea captivează din primele momente (dacă ai, ca spectator, deschiderea necesară către o călătorie în timp), printr-un decor din lemn, imaginând Pensiuina Weber, organizat nu întâmplător în trei trepte, care conservă

thalia

atmosfera de epocă; aici sunt plasate personaje - oameni simpli, de diverse vârste și ocupații, care vin în această pensiune de munt pentru luna lor de concediu. Complet izolate de lume (izolarea este, după cum se știe, una din temele preferate ale lui Sebastian), acest personaj își trăiesc micile capricii, dezvoltă sentimente (cei trei bărbați, Bogoiu, Ștefan Valeriu și Jeff ajung s-o iubească pe Corina) încercând să profite de clipă.

Andrei Finți aduce pe scenă o interpretare simplă și elegantă, cu o finețe care nuanțează în mod interesant personajul său; cu o gestică sigură și cu o dicție impecabilă, actorul creează un personaj plăcut, ușor actualizat, cu o evoluție scenică fluentă. Accentuând paraverbalul, actorul conferă expresivitate unui personaj destul de linear, care-și dezvăluie progresiv hipersensibilitatea. Matei Alexandru interpretează un Bogoiu interesant, cu mulțumiri și cu blândețe, chiar cu o anumită înțepciune. Se remarcă Octavian Cercel care combinând tinerețea cu o anumită puritate artistică, face din rolul Jeff o mică bijuterie. Arabela Neazi propune un personaj interesant deși ușor fals în anumite scene. Natalie Ester stăpână pe rol, este o Madame Vintilă picantă care colorează astfel atmosfera piesei, parcă prea simplă pentru spectatorul contemporan. Cuplul George Robu - Eugenia Balaure din spre final este de tot hazul, creând un moment superb de tensiune dramatică.

Regizorul Mihai Manolescu a lucrat cu toată atenția această piesă, transformând-o într-un spectacol de un comic savuros, fără momente de discontinuitate, chiar și în scenele relativ fade din text.

In mod cert, luna iunie îi aparține lui Tudor Giurgiu și festivalului său. Abia s-a încheiat cu brio cea de-a treia ediție a Festivalului Internațional de Film „Transilvania“ (TIFF), de la Cluj-Napoca și un altul, a început la București. Ei bine, organizatorii s-au gândit să prelungească momentul de extaz al cinefililor și să aducă și în Capitală (care, se pare, în această vară trebuie să ia în mod serios exemplul așa-zisei provincii culturale), la Sala Elvira Popesco, din 8 și până în 20 iunie, o parte dintre filmele care s-au bucurat de succes la TIFF. Este vorba de lungmetrajele din secțiunea competițională, dintre care amintim **Reconstruction (Reconstrucție, 2003)**, al danezului Christoffer Boe, Koktebel, al rusului Shandar Berkeshi, **Aaltra** (Franța, Belgia 2004), realizat de regizorii belgieni Benoit Delipine, Gustave Kervern, **Foc!** (Bosnia-Austria, 2003), **Kontrol** (Ungaria, 2003) și **Trafic**, de Cătălin Mitulescu, cel care a luat Palme d'Or la Festivalul

Tudor Giurgiu și al său TIFF fac legea în lumea festivalieră românească (II)

irina budeanu

mult timp nu am mai văzut (Gala a fost transmisă în direct de TVR) o ceremonie cinematografică, petrecută în România, organizată impecabil, cu strălucire, inteligență, umor și cu o mare știință a comunicării. Nu am asistat la jalnicele seri de gală, gen CNA, UCIN, ba chiar și DaKino, cu pretenții maxime, dar cu realizări mai mult decât mediocre. Acest tânăr regizor a reușit să le dea clasă și ar fi bine ca și alții să învețe de la el. Imaginea și logo-ul festivalului au fost inedite, reușind să mixeze specificul românesc cu cel universal. O țărâncuță, din Transilvania, care se urcă pe cea mai înaltă clădire din Cluj și fota i se ridică pe muzica din celebrul film cu Marilyn Monroe, **All that jazz**. Peste 300 de invitați și 15.000 de spectatori au urmărit cu sufletul la gură această ambițioasă ediție. La gala de premiere au urcat pe scenă vedete ale lumii filmului european, american și, desigur, artiști români. Și i-aș aminti pe Julie Delpy (invitata de onoare a festivalului), actrița preferată a lui Jean Luc Godard), Margaret Von Schiller (membru al Comitetului de selecție al Festivalului de Film de la Berlin), Shailla Rubin (directoarea de casting a lui Mel Gibson) Mariana Mihuț, Victor Rebengiuc, Florin Piersic Jr., Ioana Moldovan, Alexandru Papadopol, Manuela Hărăbor, Daniela Nane, Cristi Mungiu, Cristi Puiu, Ioan Gyuri Pascu, Radu Muntean, Dorel Vișan, Maia Morgenstern, Nae Caranfil, Bogdan Dumitrescu, Sorin Drăgoi, Cosmin Bumbuț, Andreea Păduraru, Dan Chișu, Vivi Drăgan Vasile, Valentin Hotea, Cristian Nemescu, Corneliu Porumboiu, Constantin Popescu, Dorina Chiriac, critici de film, producători, jurnaliști sau directori de festivaluri internaționale. Una dintre surprize a constituit-o revenirea în țară, după mai bine de 25 de ani, a

actorului Dan Nuțu. De altfel, la București, organizatorii i-au dedicat o seară specială, proiectând filmul **Suta de lei**, în regia lui Mircea Săucan. Interesantă a fost opțiunea membrilor juriului, alcătuit din Margaret von Schiller, Shailla Rubin, Dorel Vișan și Cristian Mungiu, de a se opri, dintre cele 12 filme aflate în competiție, la cel al peruanului Josue Mendez, **Dias de Santiago**, o producție 2004. O alegere destul de dificilă, pentru că în competiție se aflau filme foarte bune, multe dintre ele premiate deja la festivaluri internaționale de gen. **Dias de Santiago** vorbește despre viața unui soldat de 23 de ani, care se întoarce la Lima cu speranța de a-și reîncepe viața. El face parte din generația celor care au luptat ani în șir împotriva terorismului și a drogurilor, o generație pe care societatea însă o ignoră. Santiago își dă seama că adaptarea este mult mai grea decât o credea el. Un film care a impresionat atât critica, cât și publicul.

Alături de **Dias de Santiago**, câștigătorii Trofeului „Transilvania“, au stat filmele **Reconstruction** (Premiul pentru cea mai bună regie) și **Koktebel** (Premiul pentru cea mai bună imagine).

Cea de a treia ediție a Festivalului Internațional de Film „Transilvania“, care, după cum vedem, continuă la București, este cel mai reușit eveniment din lumea cinematografică românească.

arta filmului

de la Cannes, din acest an. Însă, dincolo de filmele din secțiunea competițională, bucureștenii au prilejul să vizioneze câteva pelicule semnate de mari regizori, controversați și nonconformiști, care sunt în centrul unor vii dispute între critici și public. În acest sens aș nominaliza filmul brazilian **Carandiru**, în regia lui Hector Babenco, și **Insula**, în regia coreanului Kim Ki Duk, peliculă care i-a șocat, pur și simplu, pe spectatorii TIFF-ului.

Revenind la TIFF-ul propriu-zis de la Cluj, nu putem avea decât cuvinte de laudă și de sinceră bucurie că, în România, care abia se târâște în domeniul cinematografiei cu promisiuni ce nu sunt onorate, există un eveniment cultural atât de bine pus la punct. Nu doar desfășurarea festivalului a fost o reușită, ci și ultima seară, cea a Galei, în care au fost acordate mult așteptatele premii. De foarte

Multe și diferite au fost răspunsurile la această întrebare și, din păcate, nici unul satisfăcător. Reluând problema, nu avem pretenția clarificării ei, ci doar a prezentării complexității și a imposibilității definirii doar dintr-un singur punct de vedere.

Sensul nu poate fi despărțit de alte categorii: *semnificația, informația, referențialul și traducerea*. Cei care au încercat să analizeze doar sensul au creat teorii parțiale; teoriile globale, mai recente și mai formalizate, și-au propus să reconstruiască, folosind un ansamblu finit de reguli, explicite și formalizabile, sensul unui enunț, perceput intuitiv, încercând totodată ca acestuia să-i corespundă, prin interpretare, una sau mai multe semnificații situaționale.

În această definiție, extrasă din mai multe existente, facem mai întâi o distincție între sens și *semnificație*, concepte care pentru cei mai

conexiunea semnelor

mulți sunt identice. Enunțul *A reușit* aduce cu sine ideea unui „rezultat favorabil”, a unei „îzbânzi”. Cu toate acestea, în anumite contexte și cu o anumită intonație, același enunț pierde sensul menționat, având semnificația contrară, aceea a unui „eșec”. Semnificația nu este menționată în dicționar, ea ține prin urmare, de interpretare, în timp ce sensul este o componentă logico-semantică, bine determinată și precizată în orice dicționar al limbii. Semnificația pe care o descoperim intuitiv, poate fi intențională, dar și involuntară. Intențională, ea modifică sensul, de exemplu, prin ironie, ca în enunțul de mai sus. Atunci când este involuntară, ea este opera interlocutorului (citorului), care descoperă altceva în mesajul pe care locutorul (autorul) i l-a transmis. Se știe că, de multe ori, în teatru replicile au o semnificație pentru cel care le rostește, alta, pentru cel care ascultă și alta, pentru cel care privește. Unul din aspectele comicului este tocmai acela de a jongla cu aceste diferențe de semnificații. Dar câte situații similare nu oferă viața reală, cotidiană?!

Dacă sensul se diferențiază de semnificație trebuie să avem grijă, pe de altă parte, să nu-l confundăm cu *informația*, adică ceea ce locutorul (autorul) învață pe interlocutor (citor) sau ceea ce îi aduce nou, neștit în comunicare. Conceptul de informație pare astfel că aparține mai mult unei lingvistici de decodare, sau mai puțin, unei lingvistici a receptorului. Un enunț

Ce este sensul?

mariana ploae-hanganu

poate avea un sens fără să fie informativ. Propoziția *Omul a ajuns pe Lună* nu ne aduce nimic nou, evenimentul este deja cunoscut, dar *Premierul a demisionat* ar fi într-adevăr o noutate. Conținutul informației este pentru interlocutor în proporție inversă cu probabilitatea conținută în evenimentul relatat. Așa stând lucrurile, se pune întrebarea dacă, fiind atât de legată de probabilitatea evenimentelor, informația are dreptul să facă parte dintr-un model lingvistic, chiar și de decodare. Nu este oare ea un concept extralingvistic fără nici o legătură cu teoria sensului? În ciuda aparențelor, lucrurile nu par a sta așa. În primul rând, pentru că orice enunț este informativ. Dacă cineva rostește *Omul a ajuns pe Lună*, cei care primesc mesajul, deși nu capătă o informație neștită, așteaptă să descopere semnificația, adică ce vrea să spună locutorul cu un astfel de enunț, pentru că el folosește unei intenții de comunicare ce urmează. Se încearcă să se descopere semnificația acolo unde sensul enunțului nu are nici un suport informativ. În al doilea rând, orice enunț face uz de o informație anterioară, deja cunoscută. Dacă selectăm enunțuri dintr-un text al cărui conținut informațional nu-l cunoaștem și vrem să le explicăm semantic, riscăm interpretări de semnificație false și, deci, necorespunzătoare.

Departajarea de concepte asemănătoare, dar totuși diferite, nu a dus la o precizare a conceptului de sens. Au existat încercări de a defini sensul unui enunț prin ansamblul situațiilor unde acest enunț poate fi aplicat și, în mod particular, prin reacțiile pe care el le produce. Această încercare de definire a sensului, care aparține școlii americane, are meritul de a lega sensul de referențial, adică de datele universului. Dar semantica nu poate elucida problema complexă a raporturilor pe care sensul le are cu realitatea extralingvistică. Cine riscă să imagineze un model semantic, stabilind corespondențele dintre sensuri și obiecte? Această semantică referențială a înfierbântat imaginația multor lingviști, dar realizarea ei este tot mai îndepărtată.

Nu puține au fost încercările de a defini sensul prin ansamblul contextelor lingvistice în care el apare. O semantică contextuală pre-

supune ca semnificația contextului să fie deja cunoscută. Cum putem însă determina sensul contextului este o întrebare la care nimeni nu s-a încumetat să răspundă.

Ne-a mai rămas să amintim încercările de definire a sensului prin ansamblul traducerilor posibile inter- sau intralinguale. Jakobson definește sensul ca ceea ce rămâne invariabil de-a lungul tuturor operațiilor reversibile de codificare sau traducere, pe scurt clasa de echivalență a tuturor traducerilor posibile. Reprezentarea sensului se face în mod necesar printr-un limbaj, denumit metalimbaj; teoria nu are alt scop decât de a trece de la un limbaj la altul. Mai puțin utopică decât semantica referențială, mai puțin restrictivă decât modelul contextual, teoria bazată pe traducerea sensului, în ciuda caracterului ei tautologic, pare să se impună: în special dicționarele explicative sunt construite pe acest model. Scopul unei teorii semantice este acela de a reduce numărul infinit de semnificații la un număr finit de sensuri. În momentul de față însă, cercetările sunt departe de a realiza o teorie globală care să dea socoteală de ansamblul semnificațiilor posibile și al tuturor nuanțelor interpretative.

Definirea sensului s-a mai făcut și prin intermediul modelului logico-semantic; trecând peste dificultățile de formalizare, dar atât de dragi semanticienilor în căutare de ceva precis în lumea imprecisă a sensurilor și a semnificațiilor interpretative, această teorie nu aduce decât puțină ordine prin evidențierea unor relații de inferență, antonimie și parafrază, acestora din urmă subordonându-se sinonimia, denotația și conotația. În rest, aceeași mare necunoscută cu întregul ei mister, încât, pe bună dreptate, ne întrebăm: ce este sensul?!

anatolie paniș

Boala scrisului

...Dintre toți bolnavii care au avut norocul să fie încartiruiți în saloane, evident, nu doarme nici unul. Toți așteaptă să vină îngerii să le închidă ochii. Ne referim desigur la orele din timpul nopților. Imposibil. Nu doarme nici un bolnav. Nici un fericit. De sus ne batjocorește becul încontinuu aprins, tot din tavan, datorită unui condens picură mereu stropi de apă, eu trebuie să stau cu piciorul stâng, cel ce fusese operat, să-l țin perfect întins (repet pe cele trei scaune), altfel artera abia sudată s-ar fi putut reactiva și-atunci iei totul de la capăt. Dintre toți bolnavii, cel mai de compătimit e zidarul din Bolintin. Sărac de el, în fiecare zi e pregătit pentru operație, i se face clismă, dar în ultima clipă e anunțat că s-a ivit o „urgentă” și că operația sa (pe inimă! îi va fi din nou amânată). Trei zile la rând a făcut clisma degeaba. La ora haș mănânci, la o altă oră haș,

faci clismă. Ai zice că zidarul din Bolintin e pe post de cobai. Sărac de el, tace, rabdă. Am avut și eu niște cărți pe la mine, le-am dăruit bolnavului din salonul „4”, eu m-am operat pe la picioare, doi dintre bolnavi erau operați de jur împrejurul inimii, nimeni nu doarme, nici infirmiera care ne calcă-n timpul nopții ca să ne ia pipi-ul și să-l deșarte la cap de culoar.

Cei operați pe vasele circulatorii au fost obligați să bea, în decurs de câteva ore, 2 litri de apă plată pentru a diminua efectul nociv al unor substanțe împinse prin artere. Ceva și colorat, dar și dubios ca substanță chimică, dar care își are rolul ei determinant. Împingându-se în mod forțat această substanță prin vene, se observă unde îți-i arterea întreruptă și pe unde sângele, nemaiaivând pe unde să curgă la vale (în cazul meu spre tălpile picioarelor) se urcă pe deal. Adică dă pe de lături.

Operația mea (a cărpirii arterelor) va fi programată mai târziu. Poate peste multe alte luni de zile. S-a mai spus, e mare afluență de scriitori, de cărți, dar și mai mare e cea de bolnavi. Doctori să ne taie, să ne cârpească,

sunt puțini. Și nu-s nici saloane.

Când ai arterită, e musai să te lași de fumat. Unii mă felicită că m-am lăsat de iarba dracului. Alții, mergând pe-același fir, spun că treaba asta cu lăsatul de fumat ar însemna („citez”) „tărie de caracter”.

Aiurea. Nici o tărie! Mi-a fost frică și mi-e teamă să nu-mi taie piciorul, picioarele. (Cum i s-au tăiat lui Florin Pucă, dar care nu s-a lăsat nici de fumat și nici de vodcă.) Dacă și iepurele a ajuns să fie considerat viteaz când el o ia la fugă, de ce n-ar fi și oamenii cărora li-i frică de moarte și care cad din compromis în

disperări

compromis? Așadar, nu mai fumez. Mi s-a mai interzis să fur, să fum, să ful, să mă las de cafea, de alcool... etc., etc., adică să mă las de toate... De scris categoric mă las, pentru că, dacă n-ai țigarea între degete, salut! Și-apoi, fie vorba între noi: vremea scrisului a trecut. Acum e timpul operațiilor, al internărilor, blonzii sunt prin spitale, bruneții sunt acasă pe moarte.

Fiind eliberat din spital, azi mi-am permis să consum o sticlă cu bere. Să văd dacă rezist. Ei bine, n-am murit. Deci, se poate!

Un fel de poezie înțeleaptă

Există o clasă de poeți peste care adie un fel de aer asiatic. Cum este doar „un fel de“, deci lipsit de autenticitate, aerul respectiv nu trezește în poetul nostru decât un fel de inspirație. Felul ăsta de inspirație, inautentic desigur, dă naștere unui fel de poeme cu un fel de mireasmă asiatică. Desigur, la tot pasul rânjește, amenințător și satisfăcut, cabotinismul. Haiku-uri și alte versificări plate, care de fapt nu au nici o treabă cu literatura asiatică pentru că pur și simplu simțirea autorului nu are nimic cu simțirea asiatică, zbuțumă mințile și sufletele oamenilor noștri. Aceștia își trag o moacă de înțelepți ruși de lume și caști, în fața cărora e musai să te umpli de respect. Cărțile lor trebuie să fie adevărate îndrumări prin întunecatele cărări ale reîncarnărilor și, de asemenea, deschizându-le, trebuie să te umpli de respect. Un asemenea distins învățat este Constantin Virgil Bănescu. Aplecat asupra asiaticelor hrisoave, acesta își instruieste cititorul, un biet învățacel, cu privire la vocabularul limbii sanscrite, care, desigur, pentru domnia sa nu mai are nici cea mai mică taină. Cititorul trebuie să rețină că „svapna-gata“ înseamnă visând, că „jâgrat“ este starea de veghe, „svapna“ - starea de somn, „kartari“ - „instrument cu care Shatakarni Shatavahana, rajahul din Kintal, și-a ucis soția, Mahayavati, lovind-o într-un moment de paroxism amoros“. Spre fixarea acestor cunoștințe, cititorul trebuie să parcurgă manualul de sanscrită versificat,

intitulat **Floarea cu o singură petală** (Editura Junimea, 2002), al maestrului Virgil Bănescu. Dacă ar putea să-l liniștească în vreun fel sau altul pe bietul învățacel al tainelor Asiei că și respectabilul scriitor Daniel Bănuțescu a trecut prin chinuri asemănătoare, dar că acum, după ce a găsit Calea, își poate admira în voie maestrul, atunci i-aș indica trei fragmente din prefața cărții (semnată, firește, de Daniel Bănuțescu). Iată-l pe primul: „(...) cu adevărat, Constantin Virgil Bănescu este un mare poet“. Iată-l pe al doilea: „Există în lume o familie de poeți care consideră poezia în general și pe cea a lor în special drept o religie. (...) În România, această familie de poeți a avut până acum o sumedenie de verișori și de nepoate, dar numai doi fii. Acești doi fii sunt poezii Virgil Mazilescu și Daniel Turcea. În familie s-a mai născut un băiat. Ca în basme, mezinul, pe numele său Constantin Virgil Bănescu, sper să poată întrece prin valoare și prin generozitatea parcursului vieții pe cei doi frați ai săi“. Iată-l pe al treilea: „Un tip (n-am chef să dezvălui cine) a scris (n-am chef să dezvălui unde așa): «Mie îmi plac cărțile care, după ce le isprăvești, simți c-ai vrea ca autorul să fie cel mai bun prieten al tău și să-l poți chema la telefon de câte ori ai chef». (...) Cam așa stau lucrurile cu autorul cărții «Floarea cu o singură petală»“ (p. 6-5). Să vedem acum ce îl face pe Daniel Bănuțescu să fie convins de mărimea lui Virgil Bănescu. Poate un poem ca acesta:

„deasupra fustei ei albastre/ cerul își lărgeste tristețea// sufletul meu/ nu știe unde să se ducă/ și nu știe/ nici că nu are unde să se ducă“ (*jâgrat (sufletul meu)*). Sau poate ăsta: „dându-și seama/ că nu poate face din nisip/ cuiburi pentru căprioare/ a început să facă nisipului/ cuiburi din căprioare“ (*svapna (cuiburile)*). Dacă nu v-ați prins de profunzimea acestor versuri, poate vă este mai ușor cu: „adevărata dehimenare/ este/ primul orgasm“ (*primul orgasm*) sau cu „ca un catehumen/ șed/ în lumina trupului tău“ (*catehumen*). Dacă tot nu v-ați lămurit, ce-ar fi să încercați cu „să ne închidem ochii/ unii altora/ și să spunem:/ iată: vedem!“ (*să ne închidem ochii*) și cu „voi spune ceva/ ce nici unul din voi/ nu va auzi“ (*voi spune ceva*). Acum voi spune eu ceva ce sper ca și domnul Constantin Virgil Bănescu (Bobiță pentru prieteni, cum aflăm din prefața deja amintită), și Daniel Bănuțescu să audă: de ce o astfel de poezie este în mod obligatoriu mare? Oare nu e totuși vorba despre mediocritate, despre un act de mimetism, de un simulacru de poezie? Deși Constantin Virgil Bănescu este capabil uneori și de versuri cel puțin onorabile („liniștea unei încăperi/ în care scrii o carte/ ca pe cea mai blândă dintre morți“, de exemplu, din *Holgar*), până și pe acestea, puține, câte sunt, le amestecă ori cu un fel de filosofări sanscrite, ori cu vorbărie românească sadea (*vezi Miezul*, unde reușește să scrie două pagini de poem folosind o enumerare de zeci de termeni).

Corina Sandu

corina_sandu2003@yahoo.fr

„Poetul Nicolae Mihai surprinde prin originalitatea imaginii lirice, cartea de poezie **Piramida de aer**, Editura Melior, Bacău, 2003 se remarcă prin magia cuvântului din poeme și prin miracolul versului.“

„Cuvântul poetului pleacă într-o călătorie dincolo de inefabil, cotidianul ne descoperă o lume evanescentă, poetul nu vrea să tulbure iubirea nici măcar cu o sigură bătaie de inimă, se mai aud în poem bieți muritori ce

citate surescitate

demontează de prin colțuri întunericul. Bate o neliniște peste dureri în vremea când nimeni nu poate renunța la copilărie.“

„Poetul Nicolae Mihai ne dezvăluie o lume a purității, are o voce lirică de poet autentic, are puterea să captiveze cititorul într-o magie a cuvântului.“

„Dan Sandu, în volumul de poeme, **Albind de-atâta primăveri**, Editura Junimea, Iași, 2000, ni se dezvăluie ca un poet plin de profunzime și originalitate, universul poetic este dominat de un ton elegiac, dar și de accente de livresc.“

„Omul și poetul trec prin purgatoriul cuvântului, trecerea timpului se transformă într-un demers ontologic.“

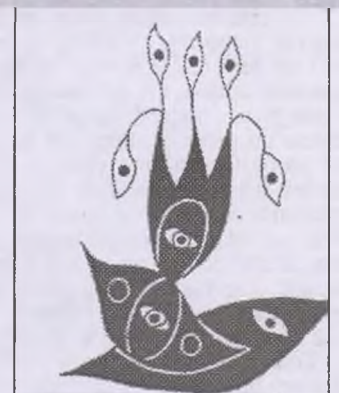
„Poetul inventează flori de mătrăgună, vede șerprii ce-ntârzie luna, greierii din coamele verii, deschide «ogiva înnouratului august», are ochii «bătătoriți de mura filei» și simte uneori că nu mai poate cernelii să-i dea floare.“

„Autorul pare singur «ca o duminică decisivă» și singurătatea îl răstignește prin gări îndurând ploaia de muguri.“

(Petru Scutelnicu - „Vitrailiu“)

Reproduceri după lucrări semnate de Alexandru Lungu

(urmare din pagina 15)

precept esențial, la care se referea des: mila față de semenii. Am pornit însemnările din caiet cu cea dintâi caracterizare cu care m-a blagoslovit, nevoia de a-mi acorda mila. Sub semnul compătimirii mă plasa foarte jos, căzut în nenorocire. Îmi interzicea accesul în cer, handicapat de absența credinței, dar mă asigura că nu mă păreșeste, mă va ocroti ca pe un vitregit de soartă. Când l-am întreat cum a putut să rostească fraza pe care o calificam jignitoare, el n-a retractat-o, a specificat însă că ea trebuie interpretată în spiritul fundamental creștin, o expresie a mizericordiei. Se juca viclean cu cuvintele ca să atenueze ieșirile prea vehemente, va sosi momentul când nu va mai avea trebuință de justificări. când va dezlănțui ofensiva directă contra mea.

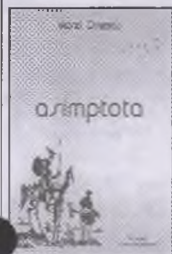
Nici nu prevedeam că e atât de iminentă sunarea asaltului. Tocmai în faza căderii mele în boală, deci când am devenit mai vulnerabil, ceva l-a determinat să-și modifice tactica. S-a convins pe neașteptate că, în ciuda slăbiciunii în care ajunsese, el nu posedă sorți de izbândă, că nu poate ocupa postul care-i surădea, că e obligat să opteze cu întârziere pentru o altă direcție în cursa uzurpărilor pe care o declanșase. Consumase însă un interval prețios. Dacă nu s-ar fi mutat obiectivul de luptă, P.j. ar fi perseverat în manevrele de învâ-

luire ca să-mi adoarmă vigilența, lingușindu-mă (întrecându-se în a fi servil, dispus să preia orice însărcinare, fie ea și umilitoare pentru el). A procedat astfel cu proprietărea bogată, expunându-se în văzul vecinilor în postura de slugă pe o treaptă de jos. La fel, față de mine, l-a atras ispita de a mă „moșteni“. Nu, nu mă puteam fâli că dețin o avere, dar posedam altceva. Asta râvnea el, să-i cedez în clipa potrivită postul la Universitate, să-l propun ca succesor. Deși era nespus de perspicace în chestiunea parvenirii, n-a sesizat încă de la început un dat elementar al circumstanțelor. Chiar dacă locul ar fi fost vacant, n-ar fi putut sări peste obstacole. Orele le-ar fi putut ține, avea, cum am zis, pregătirea necesară. Pășise însă în Universitate pe o ușă din dos, cu stângul, îi lipseau acte care să-i susțină legitimitatea. În fine, mă repet, nu era apt să se înhame mai mult timp la un travaliu ordonat, respectând regulile, depunând eforturi să mențină lectoratul pe o linie de plutire. Anevoioasă se prezenta și relația cu studenții. Nu-și putea înfrâna aroganța, cei instalați în bănci formau vulgul. Cum să-și drapeze disprețul care se cuibărise adânc în ființa lui?

Cu înclinația sa spre trândăvie și spre pierdere de vreme nu ar fi satisfăcut cerințele unei activități pedagogice. S-a dumirit până la urmă că-și canalizase fals impulsurile; se impunea o revizuire a planului de bătălie, obuzurile tunurilor trebuiau îndreptate către alte

ținte. Un concurs bizar de împrejurări a făcut ca, în pofida maladei în care mă aflam, P.j. să conchidă lucid că nu poate profita de avaturile concurentului principal. Tot ce s-a petrecut era agravat și de condiția exilului. Nu se deștepta dimineața la el acasă, împăcat cu amarul, cu reflexele și deprinderile formate. Fugit fără întoarcere, cum se socotea atunci, se mișca în ramele statutului de tolerat în diaspora. El ar fi riscat evident dacă și-ar fi dat poalele peste cap, sfidând cutumele. Nu întotdeauna s-a abținut și a simțit riposta când a iritat prea tare prin lipsă de maniere, prin dezgolirea resentimentelor, pe principiul că „până sunt prins, sunt demult la adăpost în altă parte“. Deocamdată nu era suspectat și gafele sale nu îndemneau gazdele să ia măsuri decisive. În cazul conflictului cu mine, am înțeles, analizând retrospectiv lucrurile, că n-aș fi rezistat tavălugului, prea răspundeam blajin, evitând lupta, scandalul. Că s-a răzgândit, că n-a mers până la capăt în asalt, pot zice că am fost apărat de noroc. Și fără perspective de reușită, m-ar fi putut hărțui fără cruțare, din ciudă, din pură răutate. De ce a șovăit? Nu știu. Am fost bucuos că a șters putina spre izbăvirea mea. La Judecata de Apoi, dacă va fi chemat în fața unui tribunal ceresc, vor cântări greu păcatele sale lumesti, prefăcătoria, uneltirile urâte și, mai ales, irosirea propriului talent, sacrificarea lui senină pe altarul abuliei și al sterilității.

1) *Eseuri critice*
(Ilie Constantin),
Editura Muzeul
Literaturii Române

2) *Asimptota*
(Viorel Dinescu),
Fundația
„Scrisul Românesc“

3) *Imperium - criza cunoașterii terestre*
(A. Gelu Doru Ilieș),
Editura Ardealul

4) *Parada marilor enigme*
(Gheorghe Niculescu,
Florentin Smarandache),
Editura OFFSETCOLOR

5) *Noaptea Scorpion*
(Iulia Pană),
Editura DU STYLE

Epilog

(urmare din pagina 14)

un etaj să-i facă morală și să-l întrebe dacă deține probe solide prin intermediul cărora să-și susțină acuzația. Omul se fâstăcise. Tot ce reușise să emită, o înjurătură porcoasă venită din suflet, fusese auzită de aproape toți locatarii, inclusiv de fiul său, aflat pe atunci la frumoasa vârstă de zece ani.

Mai târziu, la patruzeci de ani de la nefericita întâlnire dintre tatăl său și amantul de dedesubt, fiul Omului nu putea sub nici o formă să renunțe la ideea că odiosul suspect prezentase, în mod nefiresc, niște argumente ceva mai credibile și mai raționale decât înjurătura porcoasă a înțeleptului său tată. Frământat de această convingere, ajunse pe nesimțite la ușa verde a pivniței. Tatăl-Om îl invită înăuntru, între zidurile ciupite de vărsat, unde avu onoarea să-i întâlnească pe prietenul acestuia - Singurul Muncitor Calificat al Blocului. Ambii consumatori de vin atinseseră vârste matusale-

calculatoare. Nu mică îi fu mirarea când îi deschise. Șuvoiul de lacrimi secă pe neașteptate. Omul ridică ferăstrăul, îl suci pe toate părțile și sfârși prin a-l dăruia la rândul său Singurul Muncitor Calificat al Blocului, din care, la drept vorbind, rămăsese doar numele, întregul cartier fiind populat în mod forțat cu muncitori calificați, absolvenți de seamă ai Liceelor profesionale ce se ascundeau, după datină, fiecare în dosul blocului aferent.

- Măi tăticule, lasă-mă sfinților în pace, că n-ai înțeles nimic! Puteai la fel de bine să fii și meșter tocmit, și muncitor calificat.. *fiu al Femeii* ai fost întotdeauna.. nu *tu* ești înfrângerea mea, cât despre victorie..

Urcă apoi cele patru etaje către bătrânul său apartament fără să mai salute pe nimeni, nici măcar pe Mareșal, care, lăsat singur atâta amar de vreme, găsise în sfârșit metoda perfectă de blocare a liftului între etaje; intră în casă, își ascunse pozele din agendă, devenite, din cauza uzurii timpului, niște franjuri din carton muiat și se spânzură de balustrada balconului, petrecându-și în jurul grumazului frânghia cu ajutorul căreia reușise să cocoșe colosalele cutii cu gresie galbenă în apartamentul anorexic și neamenajat de acum patruzeci și cinci de ani.

A stat așa multă vreme, până ce prin fața lui s-au perindat toți locatarii interminabilei construcții, mai degrabă înțelegători decât siderali. Singurul Muncitor Calificat al Blocului depuse, la picioarele cadavrelor, carburatorul înfundat pe care nici după jumătate de secol nu reușise să-l aerisească satisfăcător, ofrandă ce a rămas în istorie sub numele de „Cuadratura carburatorului“. Mulțimea era pătrunsă de o fericire și o izbândă mută, pentru că, indiferent de ce-ar spune gurile rele sau avocații companiei de ferăstraie electrice, în ziua aceea, Omul își atinsese în sfârșit visul: fusese lăsat sfinților în pace, căci ce altă pace poate fi mai sigură și mai de netăgăduit decât cea a sfinților și a gresiei galbene, tocmită într-un talcioc improvizat de la marginea orașului, cu mult înainte de apariția primelor ferăstraie electrice?

debut

mice, însă își păstraseră vie pofa pentru alcool și teama că într-o zi vor fi descoperiți sau mai gray, asupriți peste noapte de o armată întărită cu meșteri tocmiți, având-o în frunte pe Femeie. Fiul Omului nu avu ochi pentru munții de gunoaie și mangrovele de cutii cu încălțăminte care prinseseră viață în pivnița tatălui său și, fără să stea mult pe gânduri, îi dăruia acestuia un ferăstrău electric nou-nouț, din import. Omul lăcrimă la vederea cadoului înfășat atractiv în hârtie lucioasă și-l strânse pe fiul său în brațe așa cum n-o mai făcuse niciodată. Părea un cadou scump dacă te luai după dimensiuni, poate chiar mai scump decât darurile pe care le primea de Crăciun geniu blocului, ajuns deja directorul unei importante companii de

mariana criș

Acum, când partidele au trecut de primul hop, alegerile locale, cu tristețile și bucuriile fiecăruia, pe care nu le comentez aici, mă gândeam cât de mult contribuie manipularea în cadrul unei campanii electorale. Ea se poate face pe mai multe paliere. Și am văzut cu toții, fie pe stradă, fie la televiziune, fie în presa scrisă. Am trăit un timp în care rege era posterul cu diverse mesaje. Am trăit un timp când pe postul X sau Y de televiziune se aflau cei care sperau la un fotoliu în primărie. Sigur, ceea ce se întâmplă acum la noi, se întâmplă peste tot. Nu noi am descoperit bulgărele de aur. Noi doar l-am „implementat”, ca să folosesc un termen la modă. Cum tot la modă este și termenul de „locatie”, uitându-se că el se folosește mai ales de internauți. Dar să trecem peste toate acestea și să revenim la manipulare. Aflu că, mai nou, această tehnică se studiază și în școală, iar Agenția de Monitorizare a Presei și Ministerul Educației și Cercetării au publicat o a doua ediție a manualului **Competență în mass media**. Iar editarea acestui manual face parte din Campania de „Vaccinare Antimanipulare”. Eu nu spun că este o practică greșită aceea de a-i familiariza pe copii și adolescenți cu tehnicile jurnalismului, dar a merge până într-acolo încât să crezi că pe toți acești tineri îi poți „vaccina” împotriva virusului, care se cheamă „manipulare”, mi se pare prea mult. Mircea Toma, coordonatorul proiectului, a spus la un moment dat că a folosit în manual și exemplele reclamelor de la televiziune pentru diverse produse. Totodată a mai spus că acest manual oferă elevilor conceptele-cheie necesare pentru abordarea în cunoștință de cauză a mesajelor din mass-media. El le explică elevilor și tehnicile de manipulare, persuasiune și propagandă, dar, mai ales, oferă un îndrumar de protecție împotriva efectelor acestora, așa cum apar ele în mass media și în publicitate. Alte capitole ale manualului se referă la elemente etice ale meseriei de ziarist; rolul lui, abaterile de la rol și posibile cauze, reflectarea minorităților în media etc. Manualul cu pricina face parte dintr-un program cu ștaif, așa putea spune: „Sistem integrat de mass-media pentru liceu” - MediaSIS, care nici mai mult, nici mai puțin este finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Phare 2001 Societate Civilă - Componenta Educație Civică. Acest program își propune să dezvolte spiritul critic și să consolideze rezistența la manipulare prin media și publicitate în rândul elevilor de liceu. Toată această poveste a fost importată din Germania. Dar să mă ierte dl Mircea Toma și

„Vaccinarea Antimanipulare”, o iluzie deșartă

cei de la Humanitas Educațional, însă mie mi se pare, așa cum am spus-o, că este tichia de mărgăritar ce-i lipsea chelului. Adică, ce vreau să spun? În timp ce multe școli se află într-o situație deplorabilă, când elevii nu prea învață la clasă limba română, darămite „tehnicile de manipulare”, când condiția materială a profesorului este așa cum este la noi - adică, precară - a veni cu asemenea idei este tot o formă de „manipulare”. Pentru că, ieșind în față cu o aparență de normalitate a învățământului la noi, ascunzi, în fapt, gravele carențe ale acestuia. M-am întrebat de multe ori, Programul Phare nu conține componente ale căror fonduri să se îndrepte spre îmbunătățirea condițiilor de învățământ ale elevilor? Și în acest domeniu, ca în multe altele, se trăiește în lumi paralele. Pe de o parte, avem școlile unde învață copiii mai-marilor zilei și școlile de cartier sau, ce să mai vorbim, cele rurale. În școlile unde învață copiii mai-marilor zilei totul luce și străluce. Acolo da, se poate preda manualul ce asigură vaccinul împotriva „manipulării”. Dar în școlile de cartier sau la cele de la sate? Este o întrebare, mai ales că toate școlile în România aparțin Ministerului Educației și Cercetării. Excepție

voiși și devreme acasă. Sinceră să fiu, eu nu cred așa ceva. Existența unui astfel de manual nu poate decât să te informeze, nu să te „vaccineze”, așa cum simplu ne spune dl Mircea Toma. De ce? Pentru că „manipularea” este atât de insidioasă, încât e greu să lupți împotriva ei. Ea îți intră în sânge atât de repede și se cuibărește în mintea ta, încât greu o mai poți scoate afară. Fără să ne dăm seama, ea ne transformă mentalul și comportamentul. Într-adevăr, este bine să-i cunoști tehnicile, s-o stăpânești, dar aceste fapte pot deveni și periculoase. Pentru că, la rândul tău, poți deveni, fără să-ți dai seama, un manipulator. Așa că acest proces trebuie bine controlat atât de profesor, cât și de cel care îl studiază. Sunt mai mult decât convinsă că mulți o să-mi reproșeze că nu am dreptate. Dar, dacă vrei ca această campanie să-și atingă scopul, atunci îi fixezi foarte bine ținta. Adică iei din cadrul elevilor numai pe acei care au o înclinație spre jurnalism și le predai, opțional, acest manual. Fiindcă, de ce să nu recunoaștem, problematica tehnicilor manipularii interesează mai mult pe jurnaliști, teoreticieni, deci oameni care „lucrează” cu acest „virus”. Nu-i va

fonturi în fronturi

fac acele câteva școli particulare, cu limbă de predare engleză, franceză și spaniolă. Nu știu de ce aceste fonduri Phare sau capitalul românesc nu se îndreaptă și spre acest domeniu. Oare educația nu este o prioritate. Și, ca să revin la campania electorală, nu am auzit nici un ins, care-și visa fotoliu de primar, să se refere la starea destul de jalnică a școlilor. Sau a bibliotecilor. Am auzit tot timpul despre necesitatea asfaltării străzilor, construcției de pasaje subterane, rampe ecologice ș.a.m.d. Nu vreau să mă înțelegeți greșit, nu spun că aceste „priorități” nu sunt binevenite în așezările românești, dar cu educația ce faceți, domnilor viitori sau actuali primari? O să spuneți că nu intră în competența primăriilor. Că școlile țin de Ministerul Educației și Cercetării, dar oare clădirile în competența cui intră? Sunt unele clădiri atât de șubrede, încât tavanul pică pe capul copiilor și nimănui nu-i pasă. Dar vorbim de „manipulare”, vorbim de „tehnicile subliminale” ș.a.m.d. Cred că ar fi bine să vorbim despre toate astea într-o singură lume. Aceea a normalității. În România, deocamdată, nu se poate vorbi despre așa ceva. În România se poate vorbi despre o suprarealitate, cu accente *horror*. Așa că vaccinul împotriva „manipulării” se poate aplica la foarte puțini copii. Oricum sunt numai 80 de licee în țară și cam 120 de profesori care aplică acest vaccin. Destul de puțin. Dar din aceste licee vor ieși tineri vindecați, tineri care vor ști să se ferească de virus, tineri sănătoși,

interesă în veci pe toți oamenii unei societăți. Mai ales când, repet, acea societate se confruntă cu grave probleme de existență. Când acei oameni nu au bani să-și asigure pâinea cea de toate zilele, când ei se gândesc înfrigurați la ziua de mâine. Din păcate, astăzi, în România sunt mulți oameni din această categorie. Poate și din acest motiv, mă gândesc faptul că ar trebui dirijați banii acestor programe comunitare în direcția rezolvării existenței oamenilor. Abia în momentul când populația unei țări a ajuns la stadiul de a duce un trai decent, abia atunci își pune problema manipularii. Până atunci, prioritățile celor mai mulți locuitori ai României sunt plata întreținerii, achiziționării hranei, a bunurilor materiale ș.a.m.d. Într-o țară în care numai 8% dintre români mai citesc o carte, a vorbi despre virusul manipularii este ca și cum ai vorbi despre achiziționarea terenurilor pe Lună.

Mai bine ar fi să recunoaștem că sistemul capitalist, pe care noi ne tot căznim de 15 ani să-l tot aplicăm, este unul de junglă. Nu acesta este sistemul capitalist care ar trebui să funcționeze. El nu ar trebui politizat excesiv, așa cum se întâmplă la noi. El ar trebui să creeze piețe de desfacere, nu „baroni” locali, care nu știu bine să vorbească nici limba română. El ar trebui să încurajeze formarea unei clase de mijloc, nu existența unei oligarhii politice și în rest potopul. Cred eu că acestea sunt problemele majore ale românilor, nu vaccinarea lor împotriva manipularii.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă toate opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.